

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

25^e JAARGANG

WOENSDAG 1 MEI 1940

No. 1270

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; P. de Vries.

M. F. J. Cool — Secretaris van de Redactie.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Diltmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

	Blz.
Een jubileum en een afscheid door <i>Prof. Dr. N. J. Polak</i>	326
Het Fonds Economische Verdediging door <i>Dr. W. K. H. Feuilletau de Bruyn</i>	326
Een openbaar lichaam voor de IJsselmeerpolders door <i>Dr. W. Huygens</i>	329
Oorlogsfinanciering door <i>Prof. Dr. W. C. Mees R.Azn.</i>	332
AANTEKENINGEN:	
Het reederijbedrijf in Nederland	333
RECTIFICATIES:	
<i>Dr. M. W. Holtrop: De financiering der defensie-uitgaven</i>	336
<i>Dr. J. Snoep: De financiering der defensie</i>	336
BOEKBESPREKINGEN:	
<i>L. Robbins: The Economic Causes of War, bespr. door H. Quarles van Ufford</i>	335
<i>Bureau Int. du Travail: Le salaire minimum, bespr. door H. Quarles van Ufford</i>	336
MAANDGIFTERS:	
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	336
ONTVANGEN BOEKEN	336
STATISTIEKEN:	
Groothandelsartikelen	338-339
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	337, 340

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

In de verslagweek is het over het algemeen op de wisselmarkt nogal rustig geweest. Ook het Pond Sterling vertoonde slechts betrekkelijk weinig fluctuatie. Aanvankelijk was de stemming iets beter, zoodat de notering steeg tot 6.67½. Later trad een reactie in, die de koers terugbracht tot 6.58½, maar tenslotte bleef toch de koers op omstreeks 6.62 gehandhaafd, zoodat per saldo vrijwel geen wijziging te registreeren viel. Te Londen wordt verwacht, dat de restrictie in de toepassingsmogelijkheid van vrije Ponden verder zal worden toegespitst. Men neemt aan, dat er een aantal nieuwe stapelartikelen zal worden geplaatst op de lijst van artikelen, die alleen in vreemde valuta of in officieele Ponden mogen worden verkocht. Bovendien verwacht men, dat het gebied, waarop de bepalingen van toepassing zijn, zal worden uitgebreid. De eerste stap in deze richting, de bekende Order in Council van 8 Maart, heeft den koers van het vrije Pond een gevoelige deuk gegeven; de daling, die eruit resulteerde, bedroeg ongeveer 10 pCt. Of de nieuwe bepalingen, wanneer zij inderdaad worden uitgevaardigd, opnieuw een daling zullen uitlokken, moet natuurlijk worden afgewacht, maar onwaarschijnlijk is dat geenszins.

Een vaste stemming viel waar te nemen voor Belga's. Van 31.55 steeg de notering tot 31.80, na een tijdelijke reactie in de dagen van de kabinetscrisis. Deze vaste stemming voor de Belgische valuta lijkt logischer dan de koersdruk, waaraan deze munt tevoren onderworpen was. Immers, de Belgische betalingsbalans ontwikkelt zich in de laatste maanden zeer gunstig. De handelsbeweging vertoont een veel gunstiger verloop dan hier te lande. Het eerste kwartaal van 1940 leverde een exportoverschot op van 1¼ milliard Francs.

Voor den Gulden was de stemming over het algemeen wat beter. De omvang van de vraag naar Dollars was aanmerkelijk geringer, en men neemt aan, dat het Egalisatiefonds slechts zeer geringe bedragen heeft behoeven af te geven. Sedert Vrijdag is ook de Dollarkoers beneden het peil, waarop het fonds bereid is Dollars af te geven. Blijkbaar is de kapitaalexport weer wat tot staan gekomen, terwijl ook het commercieele aanbod, dat zich in dagen van spanning steeds pleegt terug te houden, weer aan de markt komt.

Op de discontomarkt was niet veel verandering te constateeren. Reeds in ons vorige overzicht maakten wij melding van de relatief lage rente, waartegen de toewijzing op het laatst uitgegeven schatkistpapier plaats vond. Men neemt aan, dat om dit te bereiken slechts weinig papier werd toegewezen. De schatkist beschikt immers nog over een behoorlijk saldo, en kan dus een hooge rente vermijden door maar een klein aantal inschrijvingen te acceptateeren. Intusschen is ook op de prolongatiemarkt een lichte verruiming ingetreden, waardoor de notering, die de vorige week tot 3¼ pCt. was opgelopen, op 3 pCt. kwam te staan.

De beleggingsmarkt vertoonde over het geheel genomen vrijwel geen verandering.

EEN JUBILEUM EN EEN AFSCHIED.

Eind October 1927 werd den student H. M. H. A. van der Valk, econ. cand., een bescheiden plaatsje ingeruimd in de redactiekamer van Economisch-Statistische Berichten. De groei van het tijdschrift had de redactie de behoefte doen gevoelen aan een aankomend assistent. Prof. Verrijn Stuart had op zijn doctorale colleges genoemd student „opgemerkt” en zo was de keuze van den assistent spoedig gedaan.

Eind April 1940 is de redacteur Dr. H. M. H. A. van der Valk dus juist twaalf en een half jaar aan dit weekblad verbonden geweest, in verschillende achtereenvolgende functies. Eind October 1928 wordt zijn naam als assistent-redacteur op de eerste pagina van het blad vermeld, in Mei 1930 wordt de doctorandus redacteur-secretaris. Met ingang van de jaargang 1933 wordt het tijdschrift een orgaan van het enige jaren tevoren opgerichte Nederlandsch Economisch Instituut, waarvan Dr. Van der Valk dan adjunct-secretaris is. In November 1934 wordt hij, met de functie van secretaris, zowel in de directie van het Instituut als in de commissie van redactie van Economisch-Statistische Berichten opgenomen. In beide lichamen is hij de spil, zowel in technische als in sportieve zin: hij is het middelpunt, waar alles om draait, en hij stuwt, verdeelt en beschut waar zulks nodig is, onvermoeid in onverflauwd tempo.

Het zijn moeilijke jaren geweest, waarin Van der Valk zijn kundigheid en werkkraft aan dit tijdschrift heeft gegeven. Jaren, waarin staten, volken, concerns, ondernemingen, stelsels, theorieën, overtuigingen en wat niet al op hun grondvesten hebben gewankeld, waarin enkele zijn ineengestort, andere een grondige herziening hebben ondergaan, waarin vrijwel overal de aspecten zich danig hebben gewijzigd. In zulk een tijd is het redacteurschap een moeilijk, uiterst verantwoordelijk beroep, vooral bij een orgaan, dat geen richting vertegenwoordigt, dat openstaat voor alle meningsuitingen, mits behoorlijk naar de vorm en wetenschappelijk verantwoord. In tijden van overgang en vernieuwing is het zo moeilijk, toegestroomde stukken objectief te waarderen en in eigen geschriften — vooral als elders met vermeende axiomata en minder gekuiste wapenen wordt gestreden — de goede vorm en het wetenschappelijk peil hoog te houden. Van der Valk heeft deze kunst verstaan en daardoor grote waardering gewekt bij allen, die tot dit blad in enige betrekking stonden: curatoren van het Instituut, medewerkers van de Economisch-Statistische Berichten en van het op zijn initiatief uit het Kwartaalbericht ontwikkelde Economisch-Statistisch Maandbericht, lezers van beide tijdschriften en vooral ook bij zijn mederedacteuren en bij het personeel van Instituut en Weekblad.

Het geheim van deze kunst is gelegen in combinatie van degelijke wetenschappelijke fundering en vatbaarheid voor vernieuwing van denkbeelden. Op het terrein der monetaire en financiële vraagstukken, die Van der Valk na aan het hart liggen, maar ook op menig ander gebied is hij steeds de talrijke veranderingen, welke de bewogen tijd in verschijnselen, denkbeelden en stelsels bracht, onbevungen doch kritisch tegemoet getreden. De onbevungenheid heeft het algemene karakter, en van weekblad en maandbericht, en van zijn persoonlijk werk, weten te bewaren, de kritische zin heeft beide op hoog peil gehouden.

Deze eigenschappen sieren den onvermoeiden redacteur, zij zullen ook den hoogleraar te stude komen. Prof. Dr. H. M. H. A. van der Valk heeft, juist op het tijdstip, waarop hij twaalf en een half jaar eraan verbonden was, het weekblad vaarwel gezegd om zich geheel te wijden aan het hoogleraarschap in de staathuishoudkunde, waartoe hij aan de Rijksuniversiteit te Utrecht is geroepen. Wij lijden door zijn heengaan een groot verlies, maar wij verheugen ons met den scheidende over het vele goede, dat hem in zijn nieu-

we ambt wacht. En terwijl wij hem dank zeggen voor al wat hij hier presteerde en hem geluk en voldoening toewensen in zijn toekomstige werkkring, verzekeren wij onzen lezers, dat de afgetreden redacteur niet van hen zal vervreemden.

N. J. POLAK.

HET FONDS ECONOMISCHE VERDEDIGING.

Medio Januari 1940 werd bij de Staten-Generaal onderwerp No. 235 ingediend, inhoudende:

- De instelling van een Fonds voor de Economische Verdediging (Fonds E.V.).
- Wijziging van de Landbouwerisiswet 1933 en intrekking der wet van 30 Sept. 1938, Stbl. No. 369 C.
- Vaststelling van de begrooting van inkomsten en uitgaven van het Fonds voor de Economische Verdediging voor het eerste dienstjaar van 1 September 1939 tot en met 31 December 1940.

Deze ontwerpen hebben alle betrekking op de instelling van het fonds E.V., dat in de plaats zal komen van het Landbouwerisisfonds (L.C. Fonds).

Het Fonds E.V. omvat echter veel meer dan het L.C. Fonds. Het is onderverdeeld in een Hoofdstuk I, Landbouw- en Voedselvoorziening en een Hoofdstuk II, Handel, Nijverheid en Scheepvaart. Uit onderstaande recapitulatie blijkt afdoende de groote betekenis van het Fonds.

Recapitulatie van de begrooting van het Fonds E.V.

	Hoofdstuk I Landbouw en Voedselvoorziening	Hoofdstuk II Handel, Nijverh. en Scheepvaart	Totaal
Inkomst.	f 205.045.000	f 204.912.000	f 3.392.000
Uitgav.	f 205.045.000	f 172.140.000	f 3.392.000
Voordeel	slot	—	f 32.773.000
			f 32.773.000

Intusschen mag men niet vergeten, dat vooral Hoofdstuk II prijkt met een zeer groot aantal Memoriestukken en het is te verwachten, dat de cijfers van den gewonen dienst binnen niet al te langen tijd ver boven de hier gegeven cijfers zullen uitgaan.

Om zich een goed denkbeeld te vormen van de betekenis van dit Fonds E.V. moge hieronder een recapitulatie volgen van de Rijksbegrooting 1940.

	Gewone dienst	Kapitaaldienst
Uitgaven	f 746.503.172	f 269.095.854
Middelen	„ 741.096.863	„ 28.908.000
Nadeelig saldo	f 5.406.309	f 240.187.854

De inkomsten van den gewonen dienst van het Fonds E.V. bedragen volgens deze begrooting dus ongeveer $\frac{2}{7}$ van die van de Rijksbegrooting, maar zullen weldra het $\frac{3}{7}$ deel overschrijden. Dit is dus een zeer groot bedrag, waarop, zooals wij zullen zien, de controle en verantwoording naar de regels van de Comptabiliteitswet, voor een groot deel zullen zijn uitgeschakeld¹⁾.

Financiering van de economische maatregelen bij het uitbreken van den oorlog.

In de Memorie van Toelichting verklaart de Regeering, dat het samenstel van economische maatregelen, die in verband met het uitbreken van den oorlog moesten worden genomen, tot nog toe gefinancierd werd uit de beide daarvoor toegestane credieten van respectievelijk f 60 miljoen en f 100 miljoen en — voor zoover zulks gelet op de wettelijke voorschriften mogelijk was — uit het Landbouwerisisfonds.

In verband met de voorraadvorming, waarvoor zeer groote bedragen noodig zijn, acht de Regeering het niet gewenscht deze wijze van financiering te bestendigen, daar dan „telkenmale een verhooging van het credietbedrag bij de Staten-Generaal zou moeten worden gevraagd.”

¹⁾ Zie ook: „Het Fonds voor de Economische Verdediging” door J. C. de Bruyn, E.-S.B. d.d. 14 Februari jl., blz. 114/5.

Waarom dit nu zoo'n overwegend bezwaar is, is niet recht duidelijk. Het kan toch nimmer een bezwaar zijn, dat de Staten-Generaal periodiek bij het toestaan van credieten door den Minister wordt voorgelicht omtrent zijn plannen, vooral als het gaat om een fonds van een dergelijken enormen omvang. Want men mag niet vergeten, dat, bij de nu voorgestelde financieringsmethode middels het Fonds E.V., de geheele landbouw en thans reeds een zeer groot deel van de nijverheid onder straffe contrôle van één Minister komt, die daardoor een sterke ordenende bevoegdheid krijgt.

Daarbij komt dan nog, dat dezelfde Minister thans door het Bureau Zeescheepvaart (dat belast is met de uitvoering van de Zeeschepenvorderingswet en de Wet Behoud Scheepsruimte) en door het feit, dat de vaststelling der tarieven voor de zeeverzekering ook door dezen Minister geschiedt, eveneens een zeer groote macht heeft gekregen over de scheepvaart.

Hetzelfde geldt ten aanzien van den handel door de Stichting Algemeene Nederlandsche Invoer Centrale, het Crisis Uitvoer Bureau, het Centraal Distributiekantoor, de Landbouwerisisorganen en de diverse Rijksbureaux voor grondstoffen.

Nergens ter wereld is ooit in een democratischen staat aan één Minister een zoo groote, aan het dictatoriale grenzende macht en zeggenschap toegekend over een zoo groot deel van het bedrijfsleven, als het geval zou zijn als dit ontwerp wet zou worden.

Het zou dus niet alleen geen bezwaar, maar zelfs een groot voordeel zijn, als de betrokken Minister periodiek verplicht zou worden bij de Staten-Generaal credieten aan te vragen, zoodat een scherpere contrôle op zijn politiek beleid mogelijk zou zijn.

Is centralisatie van ordenende bevoegdheid over een zeer groot deel van het bedrijfsleven gewenscht?

In Engeland heeft men de competenties van den Minister van Economische Zaken verdeeld over de Board of Trade, het Ministry of Food, het Ministry of Supply (Nijverheid), het Ministry of Shipping, het Ministry of Economic Warfare, enz. Ook in Frankrijk zijn deze competenties over een reeks ministeries verdeeld.

Want aan centralisatie is het bezwaar verbonden, dat van een krachtige leiding door één Minister bij alle onderdeelen van het werk van een zoo omvangrijk departement, practisch geen sprake meer zal zijn. Hij moet veel overlaten aan zijn ambtenaren.

Toch dient men zich bij een objectieve beschouwing over dit ontwerp de vraag te stellen of er geen redenen van zoodanig gewicht aanwezig zijn, dat men over deze bezwaren moet heenstappen. Wij zullen ons daarbij in hoofdzaak bepalen tot de instelling van het Fonds E.V. zelve en dus de sub b. vermelde wijzigingen van wetten slechts terloops behandelen.

De hoofdbeginselen van het economisch beleid van het Fonds E.V.

In de Memorie van Toelichting op de „Instelling van het Fonds E.V.” wordt als *eerste hoofdbeginsel* de prioriteit van de belangen der militaire landverdediging op den voorgrond gesteld. Bedrijven, die daarvoor werken, zullen in de eerste plaats intact moeten worden gehouden. „Als *tweede hoofdbeginsel*”, zal naar een zoo goed mogelijke voorziening, een zoo rechtvaardig mogelijke verdeling en een zoo economisch mogelijk gebruik van de beschikbare producten en grondstoffen voor de voedselvoorziening van mensch en dier enerzijds en voor die van de behoeften der industrie anderzijds worden gestreefd.

Maar is hiervoor een Fonds E.V. noodig? Zal men dit niet evengoed kunnen bereiken door hanteering van een op het stuk van het financieel beheer gewijzigde Landbouwerisiswet 1933 en voorts van de Distributiewet 1939, de Prijsopdrivingswet en Hamsterwet 1939 enz., kortom van het complex van wetten, dat begin 1939 in het belang van de Economische

Verdediging werd aangenomen? De Regeering stippelt in de Memorie van Toelichting goede richtlijnen uit, maar motiveert niet duidelijk, waarom instelling van een Fonds E.V. onvermijdelijk is.

Het derde hoofdbeginsel, de productieregeling.

Voorts acht de Regeering een regeling der productie met gebruikmaking van de Bodemproductiewet 1939 en de Landbouwerisiswet 1933 (L.C.-wet 1933) onvermijdelijk. Zij stelt voorop, dat de productieregeling in de eerste plaats zal moeten geschieden door middel van het stellen van loonende prijzen voor agrarische producten.

Daartoe wordt „ten aanzien van de prijzen in 1940 een redelijke beloning in uitzicht gesteld”²⁾. Daarnaast komen echter ook gedwongen teeltregelingen.

Ook deze richtlijnen voor de productieregeling moeten juist worden geacht. De ervaring heeft inderdaad overal geleerd, dat alleen door het betalen van een goeden prijs, de productie van bepaalde landbouwproducten kan worden gestimuleerd. Toch kleven aan deze „redelijke beloning”, ernstige bezwaren.

Wat is een „redelijke beloning”? Het beginsel van de Landbouwerisiswet bestond in het geven van een vergoeding voor onmisbare productiekosten en stelde dus een concrete calculatiemethode vast, waarbij geen winst werd gemaakt. Het begrip „redelijke beloning” schakelt echter niet alleen het *maken van winsten*, maar ook de volkomen subjectieve beoordeeling van *de hoogte van die winst* in.

Een redelijke beloning in geld uitgedrukt voor het minst rendabele — doch economisch nog toelaatbare³⁾ — bedrijf, vastgesteld middels een voor allen geldenden afnemingsprijs van een product, kan een zeer hooge beloning voor het meest efficiënte bedrijf beteekenen. Richt men zich naar het minst rendabele — doch nog economisch toelaatbare — bedrijf bij de vaststelling van die beloning, dan kan dit dus een prijsverhoogend effect hebben. Bovendien leert de oorlogservaring in bijna alle landen, dat, indien men bij de prijsbepaling niet uitgaat van zoo objectief mogelijke normen, zooals bij het vaststellen van de onmisbare productiekosten, de kans, dat politieke invloeden een woordje gaan meespreken, groot is.

Eenvoudig zijn deze prijsregelingen heelemaal niet, zooals uit onderstaand voorbeeld moge blijken: Een deel van onze kaas, namelijk een hoeveelheid van 20 pCt. tot 50 pCt. (al naar gelang van de maand) en 20 tot 70 pCt. van onze boter, was in 1916—'18 bestemd voor consumptie in Nederland tegen betrekkelijk lagen prijs. De rest werd op licentie tegen zeer hooge prijzen uitgevoerd. Maar de totale opbrengst was voor het zuivelbedrijf zoo hoog, dat *het grasland tijdens den oorlog toenam en groote hoeveelheden voor menscheijk voedsel geschikte landbouwproducten clandestien aan het vee vervoederd werden*. In Duitschland deed men dezelfde ervaring op. De practijk van den oorlog 1914—'18 leert, dat men dit euvel alleen afdoende bestrijden kan door de opkooprijzen van granen, die anders aan het vee zouden worden vervoederd, zoo hoog op te voeren, dat het voor den boer voordeliger is, om zijn granen voor verbruik als menscheijk voedsel beschikbaar te stellen.

De winsten op den export moeten dus ingeperkt worden, daar dit anders een ernstige stijging van het prijspeil der landbouwproducten tengevolge kan hebben, waardoor bovendien een schadelijke verschuiving van de landbouwproductie naar het meest winstgevende product plaats kan hebben.

Men kan dit, zooals tijdens den wereldoorlog is geschied, beletten, door voor de uitvoerlicenties aanzienlijke bedragen te laten betalen, die toen ter tijd een compensatie voor de Staats-Crisisuitgaven zijn geweest. Helaas is dit stelsel toen echter *niet* op een zoo rigoureuze wijze toegepast, dat het voldoende effect

²⁾ Tweede Nota over de Economische Verdediging van de Nederlandsche Volkshuishouding, p. 21.

³⁾ Ook een zeer subjectief begrip.

heeft gehad en op de landbouwproductie en op het algemeene prijspeil. De invloed van de belanghebbenden bleek toentertijd zeer groot te zijn.

Dat men thans met de L.C.-wet, de Economische Verdedigingswetten 1939 en de L.C.-organen zoowel de productie, als de prijsregelingen in den landbouw heel wat straffer in de hand heeft dan tijdens den wereldoorlog, is aan geen twijfel onderhevig. Scherpe controle van de Volksvertegenwoordiging is echter geboden.

Door instelling van een Fonds E.V. wordt die controle, zooals wij zullen aantonen, juist zeer bemoeilijkt, terwijl daaraan bovendien de zeer ernstige potentiële gevaren kleven, die aan iedere bureaucratische regeling nu eenmaal inhaerent zijn.

De productieregeling in de industrie.

Ten aanzien van de industriele productie zijn thans de organen, die noodig zijn voor de regeling der productie, in opbouw. Zij groeien met een ontstellende snelheid in omvang. Het moeilijkste probleem, waarvoor hier een oplossing zal moeten worden gezocht, is de verdeling van de productiecapaciteit en van de grondstoffen tusschen de defensieorganen enerzijds en de burgerbevolking anderzijds. Want de wereldoorlog heeft in alle oorlogvoerende landen geleerd, dat men de voorziening in de noodzakelijke behoeften van het burgerfront niet kan waarloozen, zonder dat „Kriegsmüdigkeit” en sterke sociale spanningen ontstaan, die het weerstandsvermogen van een volk kunnen breken. Dergelijke sociale spanningen van gevaarlijk karakter kunnen ook in neutrale landen ontstaan, vooral indien, zooals bij ons in September 1918, het vervoer over de grenzen geheel of grootendeels wordt lamgelegd.

In Amerika is voor deze verdeling jarenlange voorbereiding noodig gebleken. Bij ons is men er pas enkele jaren mee bezig. Hier kan echter een bron voor conflicten liggen tusschen den Minister van Defensie enerzijds en zijn collega van Economische Zaken anderzijds, die de veiligheid van den Staat ernstig in gevaar kunnen brengen, zooals in 1914—'18 in Nederland het geval is geweest⁴⁾. De prioriteit van Defensie wordt thans in dit ontwerp op den voorgrond gesteld. Komt dit Fonds E.V. tot stand, dan ligt de beslissing over dergelijke kwesties, zooals de practijk van den wereldoorlog heeft geleerd, echter bij den Minister van Ec. Zaken. Dit is ongewenscht.

Is uit hoofde van de verdeling der productie over defensieorganen en burgerij, het stichten van een Fonds E.V. geboden? Het antwoord hierop moet ontkennend luiden. Men kan dit ook — en vermoedelijk zelfs beter — bereiken door het bestaande L.C.-fonds te handhaven, de L.C.-wet te wijzigen, op de wijze als in het wetsontwerp is voorgesteld, en daarnaast een afzonderlijk Nijverheidsfonds op te richten.

Het vierde hoofdbeginsel, de financieele steun aan het bedrijfsleven.

Het complex van steunmaatregelen aan de land- en tuinbouwbedrijven en de visscherij meent de Regeering te moeten handhaven. Het Fonds zou hierdoor echter wel eens in moeilijkheden kunnen komen. De opbrengst van een der voornaamste inkomstenbronnen van het Fonds nl. de prijsverschillen, geheven bij den invoer van granen, loopt door de stijging van de prijzen van geïmporteerde granen aanmerkelijk terug, waardoor de prijzen van buiten- en binnenlandsche granen steeds dichter bij elkander komen. Voorts is van een belangrijke prijsverbetering voor de producten van veehouderij, tuinbouw- en sierteelt voorshands geen sprake. In de eerste plaats heeft het krachtige streven van Engeland om zijn handelsbalans, in het bijzonder t.o.v. de landen met „requisition currencies”, waartoe ook de Nederlandsche en de Nederlandsch-Indische gulden behooren, in evenwicht te brengen, geleid tot een beperking van onzen export.

⁴⁾ Wij komen hierop in een volgend artikel nader terug.

Men neemt koloniale boter uit het Britsche Imperium en zoo min mogelijk Nederlandsche boter en kaas; want daarmee steunt men de handelsbalans van de dominions.

Men verbruikt meer gevitaminiseerde margarine, omdat die goedkoper is. Invoerverboden werden door Engeland bij het uitbreken van den oorlog o.a. ten aanzien van verse groenten (thans weer ten deele opgeheven) en geslacht pluimvee uitgevaardigd. Maximum prijzen werden vastgesteld voor onze boter, bacon en eieren. Invoer van bloembollen en Indische thee is verboden. Grootte inkomsten zijn uit onzen export naar Engeland voorshands door het Fonds E.V. niet te halen.

Ook Duitschland zal met zijn deviezen-zwakke positie geen hoge prijzen kunnen betalen en inderdaad is de toekomstige positie van het Fonds niet zoo erg rooskleurig. Of dit Fonds E.V. selfsupporting te maken zal zijn (zooals de Regeering mogelijk acht) nu daaruit ook de distributie tegen lagen prijs van brood, aardappelen en vleesch moet worden gefinancierd, is aan twijfel onderhevig.

De Regeering doet voorts de toezegging, dat in bijzondere gevallen wellicht ook industriele bedrijfstakken zullen moeten worden geholpen „door maatregelen, die het doen van uitgaven noodzakelijk maken.” Hier wordt dus niet gesproken over rechtstreeksche financieele steun. Het is denkbaar, dat ook uitgaven zullen worden gedaan voor research, bevorderen van den afzet, credietsteun, enz.

Maar ook voor het verlenen van steun is vorming van een Fonds E.V. geenszins noodig. Dit is even goed mogelijk bij splitsing van het Fonds E.V. in een L.C. fonds en een Nijverheidsfonds.

Het laatste hoofdbeginsel, de regeling van uitvoer en invoer.

„Voor een exportland als Nederland is het, mede met het oog op den noodzakelijken invoer, van zeer groot belang, dat zoowel de agrarische als de industriele uitvoer zooveel mogelijk op peil wordt gehouden,” heet het in de Memorie van Toelichting. Inderdaad is dit voor ons van de allergrootste beteekenis en onderstaand staatje verdient dan ook wel eenige aandacht.

	Invoer	Uitvoer	Invoersaldo
Sept.-Febr. 1938/39	f 697 mill.	f 525 mill.	f 172 mill.
„ „ 1939/40	„ 790 „	„ 395 „	„ 395 „

Hieruit blijkt dus dat het invoersaldo van deze 6-maandelijksche oorlogsperiode met f 223 mill. gulden is toegenomen. Nu moet men hierbij stellig rekening houden met het feit, dat een groot deel van dit verschil is toe te schrijven aan hogere prijzen, vrachten en assurantiekosten. Quantitatief was de invoer slechts in de eerste drie oorlogsmaanden groter en daarvan mag men aannemen, dat deze voortsproot uit de neiging tot voorraad-vorming van grondstoffen van onze groote industrieën en uit den aanschaf van bewapening. Voor het wegwerken van het nadeelig saldo in de handelsbalans — de betalingsbalans wordt door het wegvallen van een belangrijk bedrag aan dienstenverleening mede beïnvloed — is echter bevordering van den export hard noodig.

Overigens kan men dat evenwicht ook herstellen door den import te verminderen van luxe goederen (men denke aan importbelemmeringen voor bloembollen door Engeland). Voorts kan dit geschieden door maximumprijzen voor bepaalde te importeerden goederen vast te stellen, door hoge invoerrechten op luxe goederen te heffen en door den import daarvan te contingentereen.

De belemmering van den aanvoer van luxe goederen heeft, zoowel in verband met de benutting van de transportcapaciteit, als ook met het oog op de benutting van onzen deviezenvoorraad, alle reden van bestaan. Zoo heeft Japan den import van een kleine 300 soorten van deze goederen en Zweden van 200 soorten tot een totaal importbedrag van Kr. 150 mill.

verboden. In de jaren 1914—'18 heeft Engeland met dat doel de MacKenna-rechten geheven en sinds het uitbreken van den oorlog werd in Denemarken een extra-heffing op allen import van 10 pCt. geheven. In Nederland denken wij er niet aan om ons eenige luxe te ontzeggen, ondanks de ongunstige positie van de betalingsbalans en de verminderde turn-round van onze koopvaardijvloot. Van een streven tot versobering blijkt nog niets.

Het is niet duidelijk of, en zoo ja, op welke wijze de Regeering van zins is door regeling van den invoer middels het Fonds E.V. invloed uit te oefenen op de handelsbalans. Wel wijst zij er in de Memorie van Toelichting op, dat het noodzakelijk kan zijn op het gebied van den invoer, door hanteering van de Invoernoodwet 1939, bijzondere voorzieningen te treffen. Voorts zal zij den import van bepaalde producten centraliseeren. Dit is stellig op zichzelf gewenscht; want bijna in alle landen heeft zich in den vorigen oorlog het verschijnsel voorgedaan, dat de verschillende organen van den zelfden staat elkander bij inkoop van goederen in den vreemde schadelijke concurrentie aandeden.

Eveneens kan centralisatie van den export ertoe leiden, dat betere prijzen kunnen worden bedongen. Daarnaast is deze centralisatie van den export, bij hanteering van de strategische grondstoffen waarover wij beschikken, om ons te weer te stellen tegen den economischen druk die belligerenten op ons uitoefenen, noodzakelijk. Maar voor centralisatie van den import en den export is de stichting van een Fonds E.V. geenszins een conditio sine qua non. Ge-centraliseerde import en export kan evengoed door een L.C.-fonds en een Nijverheidsfonds plaats hebben.

Conclusie.

De door de Regeering uitgestippelde richtlijnen en beginselen van haar economische politiek zijn over het algemeen reëel te noemen. Men mag daar misschien niet al te zeer mee sympathiseeren en sommige richtlijnen zelfs voor normale vredesomstandigheden bepaald onbruikbaar en schadelijk achten, maar men moet ze beschouwen binnen het kader van den in Europa heerschenden oorlogstoestand. Dat voor de uitvoering dier richtlijnen straffe organisaties noodig zijn, lijdt eveneens niet den minsten twijfel. Wie daaraan mocht twijfelen neme de moeite om de huidige organisatie, met de gebrekkig werkende organisatie van 1916—'18 te vergelijken. Wie zich de excessen van de O.W.'ers, smokkelaars enz. uit den oorlog van 1914—'18 herinnert, kan maar tot één conclusie komen en wel, dat dergelijke excessen zonder het geroutineerde ambtenarenkorps en de Landbouwcrisisorganen, waarover wij thans beschikken, buitengewoon moeilijk te bestrijden zouden zijn. Dat zou vooral het geval zijn, als, door de aangekondigde verscherping der blokkade, onze export en import steeds meer zouden wegsmelten.

Maar men hoede zich vooral voor al te groote centralisatie. De ervaring van den wereldoorlog leert ook, dat daaruit een sterke neiging voortspuit tot uitgroei en perfectionneering van ambtelijke en semi-ambtelijke bureaux. Want de centrale leiding kan dan op den duur het geweldige administratieve apparaat niet meer overzien en ook niet meer voldoende beoordeelen of verdere groei van een bureau wel noodig is.

Zij kan daardoor niet voldoende krachtig de natuurlijke neiging van de bureauchefs tegengaan, die natuurlijk elk voor zich hun bureau hoogst belangrijk achten, tot vergrooing van het apparaat. Wie geen vreemdeling in de bureaucratie is, weet overigens, dat aan deze groeiverschijnselen ook promotie- en traktementsbelangen vast kunnen zitten.

In de volgende artikelen zullen de financieringsmethode van het Fonds E.V. en de ernstige bezwaren, die m.i. aan dit fonds kleven uit een oogpunt van Staatsorganisatie, in beschouwing worden genomen.

Dr. W. K. H. FEUILLETAU DE BRUYN.

EEN OPENBAAR LICHAAM VOOR DE IJSSELMEERPOLDERS.

De dijk van de N.O.-polder zal het volgend jaar gereedkomen. Hij reikt reeds van Lemmer tot het eiland Urk, dat vanaf 1941 als een groote terp zal uitsteken boven de vruchtbare gronden van den N.O.-polder, die tot de meest homogeeene en beste van ons land zullen behooren. Middelerwijl worden plannen beraamd voor de beheers- en bestuursorganisatie van dit nieuwe land. Volgens een ministerieele uitspraak zal de wettelijke regeling niet zoolang op zich laten wachten, als bij de Wieringermeer het geval was, waar acht jaren na het droogvallen pas in een wettelijke regeling werd voorzien, die bovendien achteraf slechts weinigen bevredigd heeft, zoodat men voor de toekomstige polders naar een andere oplossing zal streven.

In het bestek van een beknopt artikel kan niet tegelijk een grondige critiek worden gegeven op de voor de Wieringermeer getroffen regelingen en een constructieve bijdrage worden geleverd voor de organisatie der toekomstige polders. Wanneer men bedenkt, dat een wetsontwerp voor den N.O.-polder nog pas in commissoriale voorbereiding is en het zijn lange weg nog moet gaan, blijkt er vóór alles behoefte te bestaan aan positieven arbeid. Voor een critiek op de organisatie voor de Wieringermeer verwijs ik naar mijn boek „de Wieringermeer”¹⁾, waarin ik ook, aansluitend daarop, een suggestie heb gegeven voor de organisatie der toekomstige polders.

De taak van een bestuursorgaan.

Teneinde een solied en principieel juist houvast te vinden voor den meest gewenschten organisatievorm, dient men zich af te vragen, welke taak er voor een bestuursorgaan is weggelegd. Wanneer men dit bestuurs- en beheersvraagstuk ontleeft, dan dringt zich voor alles de eisch op, dat er voor elke polder afzonderlijk en voor alle tezamen één bestuursorganisme worde ingesteld, dat deze gebieden door alle stadia van ontwikkeling heen als één geheel kan leiden naar het eindstadium, waarin zij als een normaal deel van ons land bestuurd kunnen worden. In alle stadia van ontwikkeling, die deze gebieden door zullen maken, dienen alle voorzieningen vanuit één centraal punt te worden beheerscht en speciaal geldt deze eisch voor de periode van ontginning, zoolang de economische en sociale levensvoorwaarden in deze gebieden nog niet geheel en al geconsolideerd geacht kunnen worden.

Ook het feit, dat de verschillende polders met groote tijdsintervallen aangelegd worden, eischt, dat één organisme ze alle beheerscht, teneinde van de opgedane ervaring te kunnen profiteren. Een typisch gevolg van deze tijdsverschillen zal echter zijn, dat in de verschillende deelen van het gebied zeer uiteenloopende stadia van ontwikkeling tegelijkertijd zullen voorkomen, waarmede met de organisatie van het orgaan rekening zal moeten worden gehouden. Het organisme moet a.h.w. met de evolutie van zijn taak meegroeiën.

De provinciale aanhoorigheid.

Ook voor de toekomstige polders zal men dus weer gebruik moeten maken van art. 155 der Grondwet en een openbaar lichaam in moeten stellen, dat de vele voorzieningen, waar het nieuwe land om vraagt, kan behartigen. Het opdragen van deze veelzijdige taak aan de reeds in ons staatsbestel bekende organen als gemeenten, provinciën en waterschappen, zou zoowel om praktische als om principieel staatsrechtelijke redenen zeer ongewenscht zijn. Tot deze conclusie kwam men reeds bij de voorbereiding van de organi-

¹⁾ Dr. W. Huygens: De Wieringermeer. Een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders, 's-Gravenhage 1939.

satie van de Wieringermeer, waarvoor door zes verschillende instanties projecten zijn gemaakt.

Enkel afgaande op de eenheid van waterbouwkundige, landbouwkundige, economische, sociale, administratief-rechtelijke en privaatrechtelijke belangen komt men dus tot het min of meer abstracte inzicht, dat het de voorkeur verdient voor de IJsselmeerpolders een openbaar lichaam in het leven te roepen, dat ài deze voorzieningen in hun onderling verband als één geheel kan behartigen. Dit zou wenschelijk zijn — het is alleen de vraag of het ook praktisch mogelijk is en of de bezwaren er tegen opgelost en overwonnen kunnen worden. Want er zijn vele moeilijkheden!

Er zullen gemeentelijke voorzieningen door het openbaar lichaam getroffen moeten worden en mettertijd zullen er min of meer zelfstandige gemeenten gevormd moeten worden. Gemeentelijke voorzieningen eischen provinciale controle. Moet men dus deze gebieden bij de provinciën indeelen? Dat gaat echter ten koste van de eenheid van bestuur, die hier zoo gewenscht is. Het openbaar lichaam en de afzonderlijke gemeenten krijgen dan te maken met verschillende provinciale besturen, die echter niet in een voorafgaanden polder nuttige ervaring hebben kunnen opdoen.

Kan men indeeling bij de omliggende provinciën vermijden? En zoo ja, hoe moet dan mettertijd de toch noodzakelijke controle over de gemeenten, die in de IJsselmeerpolders worden gevormd reeds vóór dat de ontginningsperiode is afgelopen, geregeld worden? Hoe kan men dan de normale kiesrechten der bevolking regelen? Als de gemeenten niet onder een provincie ressorteeren kan hun begrooting niet eens gelden, heeft de bevolking geen invloed op de instantie, die haar lokaal huishouden controleert, en daarmee ontbreekt haar tevens de indirecte invloed op de verkiezing der Eerste Kamer. Bovendien ontbreekt dan de normale instantie, die zoovele Rijkswetten uitvoert.

Oppervlakkig geredeneerd zou men meenen deze moeilijkheden te kunnen oplossen, door van de IJsselmeerpolders een afzonderlijke provincie te maken. Maar hoe zou men van de N.O.-polder, die voorlopig alleen aan de beurt is, een aparte provincie willen maken, een provincie van ca. 53.000 ha, die uit één gemeente bestaat? Men zou, om deze moeilijkheid op te lossen, tot „voorloopige” indeeling bij een provincie kunnen overgaan en later de zelfstandige provincie in het leven kunnen roepen. Dan zal men echter ook de twee zuidelijke polders „voorloopig” moeten indeelen bij Overijssel, Gelderland of Utrecht en Noordholland en heeft men *juist in den tijd, dat éénvormig bestuur zoo gewenscht is*, de provinciale versnippering tot stand gebracht. Afgezien van de vraag of „voorloopige” indeeling later ongedaan gemaakt kan worden, komt dan de vorming van een afzonderlijke provincie aan de orde op een moment, waarop dit uit organisatorisch oogpunt niet meer zoo noodzakelijk is.

Het is niet voor niets, dat de Commissie-Vissering en de Zuiderzeeraad de instelling van een 12e provincie hebben bepleit! Het moment, waarop dat moest gebeuren, lieten zij echter onbesproken — en wij zagen, dat het juist daàr op aankomt.

„Provinciale” controle over den gemeentelijken dienst is dus noodig, maar provinciale versnippering is ongewenscht; vanaf het begin een zelfstandige provincie instellen is onmogelijk en „voorloopige” indeeling bij de provinciën leidt eveneens tot versnippering.

Taak en constructie van een nieuw openbaar lichaam ex art. 155 der Grondwet.

Een onoplosbaar probleem? Toch niet — juist dank zij het feit, dat alles in deze gebieden van het

begin af aan nieuw opgebouwd moet worden en de gebieden zeer geleidelijk in omvang zullen gaan toenemen.

Men moet hier een openbaar lichaam instellen, dat aanvankelijk zelf in de polders als gemeentelijke instantie fungeert, onder het directe toezicht van de Kroon, en dat, als later in tot cultuurrijpheid gekomen gebieden afzonderlijke gemeenten moeten worden ingesteld, ten aanzien van die gemeenten als controleerende instantie op gaat treden. Het bestuurend orgaan controleert dan niet zichzelf, maar zelfstandige gemeenten. De eenige moeilijkheid zou hier kunnen zijn het geval, dat er een geschil ontstaat tusschen één dezer zelfstandige gemeenten en een gebied, waarin nog door het openbaar lichaam zelf in de gemeentelijke zorg wordt voorzien. Dit is echter een uitzonderlijk geval, dat de Kroon zal moeten oplossen.

Een doelcorporatie.

Dit openbaar lichaam ex art. 155 der Grondwet levert dus een nieuwe staatsrechtelijke figuur op, een doelcorporatie, die toereikende bevoegdheden krijgt, om in alle behoeften van het nieuwe land te kunnen voorzien gedurende de geheele ontginningsperiode, die ruim moet worden opgevat. Het openbaar lichaam zal voor de verschillende stadia van ontwikkeling der gebieden de bevoegdheden van gemeenten, provinciën en waterschappen *voor zoover noodig* moeten verkrijgen en gelijk een provincie direct onder de Kroon moeten worden gesteld, hoewel het gebied niet een „provincie” vormt. Geen provincie — maar een doelcorporatie! Aan haar kan tevens het zelfbestuur worden toevertrouwd.

De dienst van het openbaar lichaam moet uit drie afdelingen bestaan. Een cultuur-technische afdeling, die al het ontginningswerk, de controle over de pachters en de overheidsexploitatie verzorgt; een waterbouwkundige afdeling, die t.z.t. de waterstaatszaken van den Rijkswaterstaatsdienst overneemt, en een afdeling Algemeen Bestuur, die de maatschappelijke zorg, waaronder de gemeentelijke, voor haar rekening neemt.

Op deze afdeling Algemeen Bestuur komt het aan. Zij staat onder de directe leiding van den hoofddirecteur van het openbaar lichaam, die terzijde gestaan wordt door een Bestuurscommissie. Aanvankelijk oefent dit organisme de gemeentelijke zorg uit — later wordt het controleerende instantie over een zeer langzaam toenemend aantal gemeenten, dat hoogstens in den loop van eenige tientallen jaren tot 10 of 12 aan zal groeien, gemeenten, die het openbaar lichaam tot ontwikkeling heeft gebracht en in wier huishouding het dus uit den aard der zaak door en door thuis is.

Het openbaar lichaam staat onder de directe supervisie van de Kroon. Dit kan niet één Minister zijn, want het openbaar lichaam beweegt zich op zeer veelzijdig gebied.

Bij vroegere inpolderingen was de staatstaak afgelopen als de polder droog viel. Waterstaat droeg dan de gronden als domeingrond over aan Financiën, die krachtens een oude wet met het beheer der domeinen is belast. Daarna werden de gronden op zoo voordeelbaar mogelijke voorwaarden van de hand gedaan. Drie generaties waren noodig om de gronden in cultuur te brengen: de eerste werkte zich dood, de tweede leed nood en de derde oogstte pas brood! Met de verandering der sociale normen is ook hier de staatstaak uitgebreid. De boerderijen worden, op de gereedschappen, de werktuigen en het bedrijfskapitaal na, als het ware bedrijfsklaar aan de pachters ter beschikking gesteld. De dorpen worden tot in de finesses door de centrale overheid ontworpen en gebouwd.

Er zijn minstens 5 departementen betrokken bij de

voorzieningen, die hier getroffen moeten worden. Als die alle hun preventieve contrôle op het openbaar lichaam zouden moeten uitoefenen, dan zou de actie er van volkomen verlamd worden.

Toch kan de overheid slechts dan haar bevoegdheden aan een lager orgaan delegeren, wanneer zij voldoende contrôle kan uitoefenen.

Ook hiervoor is een zeer goede oplossing mogelijk. Wanneer aan den top van het openbaar lichaam een Algemeene Raad wordt gesteld, welke gezien moet worden als den drager der autonomie, dan kan elke betrokken Minister in dezen Algemeenen Raad een vertegenwoordiger benoemen, die het recht heeft een besluit van den Algemeenen Raad enkele dagen aan te houden, om in de gelegenheid te zijn den betrokken Minister te raadplegen. De Ministers hebben een veto-recht, waarna de betrokken Ministers over het geval moeten beslissen. Bij besluit van den Ministerraad dient één Minister te worden aangewezen als de verantwoordelijke t.o.v. de Staten-Generaal. Welke dat is, doet er niet zooveel toe, daar dit niet insluit, dat deze Minister meer invloed krijgt op de gestie van het openbaar lichaam dan de andere Ministers, die vertegenwoordigers in den Algemeenen Raad hebben. Deze Minister treedt dan op als gevolmachtigde van den Raad van Ministers (m.i. kan de Minister van Waterstaat de verantwoordelijke autoriteit in dit opzicht blijven).

Voorwaar — een moeilijke staatsrechtelijke figuur! Maar weet men een betere oplossing, om aan meerdere Ministers den invloed te geven, die hun toekomt, en toch één Minister verantwoordelijk te maken t.o. de Kamer? Aan de instelling van een apart Ministerie „voor de bedrijven en de corporaties” zijn ook vele bezwaren verbonden, evenals aan de aanstelling van een Regeeringscommissaris voor een dergelijk doel.

De figuur van den actieven Ministerraad en een aangewezen Minister voor het Zuiderzeefonds lijkt mij voor dit doel het beste.

Zonder veel systeem is een dergelijke gedachte ook in de Wieringermeerwet toegepast. Daarin zijn n.l. Waterstaat en Financiën direct ingeschakeld en Binnenlandsche Zaken zijdelings. Waarom Economische Zaken en Sociale Zaken niet?

De Algemeene Raad maakt het mogelijk de delegatie ver door te voeren. De Algemeene Raad oefent binnen het openbaar lichaam een alomvattende contrôle uit op de lagere instanties. Hij sanctionneert de ontwerpverordeningen, wijst de leden van de Bestuurscommissie aan en benoemt in de gemeenten de wethouders, want voorloopig moeten de gemeenten in de greep van het centrale bestuur blijven. T.a.v. de gemeentelijke ontwikkeling moeten drie perioden onderscheiden worden:

die waarin het openbaar lichaam de gemeentelijke functie verricht,

een overgangperiode, waarin de bevolking in het bestuur „betrokken” wordt en opgevoed wordt, om met succes de derde periode,

die der volkomen gemeentelijke zelfstandigheid, in te kunnen gaan.

Deze derde periode treedt pas in als de financieele afwikkeling met het Rijk heeft plaats gehad. De aanvang van de tweede periode moet de wet op het openbaar lichaam zelf regelen door de bepaling, dat zoodra een vooraf tot gemeente bestemd gebied een bepaald aantal inwoners per ha telt, de eigen gemeenteraad moet worden gekozen.

Overgang naar de normale bestuursorganisatie.

Met behulp van de instelling van een Algemeenen Raad aan den top van het openbaar lichaam kunnen ook de moeilijkheden worden opgelost, die rijzen t.a.v. het provinciale kiesrecht en den invloed van de bevolking op de samenstelling der Eerste Kamer. Ten aanzien van de verkiezing der Tweede Kamer bestaan

er geen moeilijkheden. De twee eerst genoemde kiesrechten kunnen niet eerder aan de bevolking worden verleend dan vanaf het moment, waarop zij het recht krijgt haar eigen gemeenteraad te kiezen. Voor de verkiezing van de Provinciale Staten en voor den indirecten invloed op de Eerste Kamer moet hier uiteraard een surrogaat gegeven worden. Het zou echter onlogisch zijn, dit aan de bevolking te geven vóórdat zij het recht heeft haar gemeenteraad te kiezen. Zoodra dat echter het geval is, kan niet ontkend worden, dat de ingezetenen er een constitutioneel recht op hebben eenigen invloed uit te oefenen op de samenstelling van het lichaam, dat optreedt als controleerende instantie van haar gemeente. Dat lichaam is hier de Algemeene Raad. Deze is Regeeringsvertegenwoordiger, maar tevens surrogaat-provinciaal bestuur en als zoodanig behoort de bevolking van zelfstandige gemeenten haar invloed uit te oefenen op zijn samenstelling.

Dit kan geschieden door naast de autoritair benoemde leden van den Algemeenen Raad bijv. vijf leden door de bevolking te laten aanwijzen. Elke politieke partij wijst 1 candidaat aan. De toewijzing der zetels kan eenvoudig geregeld worden. Het zou zinloos zijn, hier het beginsel der evenredige vertegenwoordiging door te voeren, daar het hier gaat om de samenstelling van een college, dat grootendeels autoritair wordt aangesteld.

Deze verkiezing is de logisch bij de omstandigheden passende voorloopster van de latere normale verkiezingen van de Provinciale Staten, hetzij van die der nieuwe provincie „Zuiderzeeland”, hetzij van die der omliggende provinciën. Men zal later, wellicht pas in het laatste kwart dezer eeuw, als de ontginningsperiode van het IJsselmeergebied achter den rug is, moeten beoordeelen, of men van de IJsselmeerpolders al of niet een aparte provincie kan maken. Voorloopig blijve het een doelcorporatie, naar de behoeften van het object georganiseerd.

Gebaseerd op het voorgaande kan men deze bevolkingsgroep ook haar invloed geven op de samenstelling der Eerste Kamer. De vijf vertegenwoordigers van de bevolking in den Algemeenen Raad worden, voor zoover het de verkiezing der Eerste Kamer betreft, geacht deel uit te maken van de kiesgroep Noordholland—Friesland. Hun deelname aan de verkiezingen voor de Eerste Kamer kan eenvoudig geregeld worden.

Bij de verkiezing van de Eerste Kamer kan de Algemeene Raad niet als geheel ingeschakeld worden, want de andere leden er van zijn voor het meerendeel vertegenwoordigers der Ministers.

Wanneer op de bovenbeschreven wijze de bevolking betrokken wordt bij de verkiezing der Eerste Kamer, dan krijgt zij er meer invloed op dan zij ooit kon krijgen, wanneer deze gebieden bij de omliggende provinciën werden ingedeeld. Het is n.l. uitgesloten, dat de bevolking der IJsselmeerpolders een vertegenwoordiging van vijf personen in de colleges van Provinciale Staten zou kunnen veroveren. Voor een te veel aan invloed behoeft men echter ook niet te vreezen!

* * *

Uiteraard leent een artikel zich slecht voor de uiteenzetting van deze zoo gecompliceerde materie. Ik hoop echter er in te zijn geslaagd 's lezers belangstelling voor de instelling van een openbaar lichaam „de IJsselmeerpolders” hebben gewekt en een bestuursstelsel te hebben aangewezen, waarmee de eenheid van bestuur in de IJsselmeerpolders ten volle gewaarborgd is, terwijl toch voldaan wordt aan alle juridische, sociologische en psychologische eischen, die in ons democratische land aan een bestuursstelsel moeten worden gesteld. Wil men hier een waarlijk doelmatige bestuursorganisatie scheppen, dan zal de wetgever van een zekeren „constructieven” moed blijk moeten geven.

Dr. W. HUYGENS.

OORLOGSFINANCIERING.

Nu de oorlogsdreiging zoo hooge eischen aan de schatkist stelt, is het geen wonder, dat velen bij den burger op bezuiniging en versobering aandringen. Immers men kan het nationale inkomen slechts éénmaal verteren; wat de Overheid meer uitgeeft, zullen de burgers zich dus moeten onttrekken.

Hiertegenover moet men echter nimmer vergeten, dat het nationale inkomen niet een onveranderlijke grootheid is, dat uit een groeiend inkomen ook de overheidsuitgaven gemakkelijker zullen kunnen worden bestreden dan uit een afnemend inkomen, dat vergroting van dat inkomen dus wenschelijk is, dat deze echter slechts mogelijk is door ruimere productie en dat ruimere productie afhankelijk is van ruimeren afzet. Voor een deel zal deze laatste wel rechtstreeks voortvloeien uit de behoeften onzer defensie, ook kan althans getracht worden dien in het buitenland te vinden, hoewel daarvoor de omstandigheden niet gunstig zijn, doch verder zal binnenlandsche consumptie dien afzet moeten verschaffen. Een vermindering dezer consumptie zal dus moeten worden voorkomen in het belang onzer productie en dus ook in het belang van de zoo noodzakelijke vergroting van ons nationale inkomen.

Is het dan wellicht toch beter het geld maar te laten rollen en geen versobering toe te passen?

Voor het individu is het antwoord op deze vraag veelal niet twijfelachtig. Naar gelang de Overheid een grooter deel van zijn inkomen opeischt, zal hij zijn uitgaven te eigen nutte wel *moeten* beperken, wil hij niet in schulden geraken of in vermogen achteruitgaan. Slechts weinigen zullen in staat zijn door meerdere krachtsinspanning hun inkomen te vergroten en daarmede de hoogere eischen van den fiscus te compenseeren.

Voor zoover iemand tot dusverre gewoon was iets te sparen, kan hij dat natuurlijk achterwege laten, doch dit beteekent veelal een moeilijk te verantwoorden opoffering van de toekomst aan het heden. Het achterwege laten van sparen zal trouwens de vraag naar goederen en diensten lang niet altijd doen toenemen, want wie spaart laat zijn geld veelal even hard rollen als wie ruime verteringen maakt. Het voornaamste onderscheid tusschen hen is, dat de eerste zijn geld besteedt voor toekomstige behoeften, de laatste voor die van het heden; de een stelt het, persoonlijk of door tusschenkomst van banken, ter beschikking van anderen, de ander besteedt het rechtstreeks te eigen behoefte. Doch in beide gevallen rolt het verder en wordt het geruimd tegen goederen en diensten, doet het vraag naar deze ontstaan, want wie geld leent van anderen en daarvoor rente moet betalen, zal dat wel niet doen om het ongebruikt te laten liggen, doch om het zelf aan te wenden of het weder door te geven aan derden, die het daarvoor wenschen.

Alleen de banken zien zich veelal genoodzaakt geld van anderen ter leen te aanvaarden, ook indien zij er niet dadelijk emplot voor hebben. Bij haar blijven in depressietijd dikwijls groote bedragen onbenut liggen. Zou het niet beter zijn deze althans ter stimulering der productie tot consumptie aan te wenden?

Het tot dit doel weder terugvragen van het geld zou in het algemeen voor wie het aan de bank toevertrouwd niet verantwoord zijn, daar het voor hem veelal een kapitaalbestemming heeft; m.a.w. het moet hem inkomen voor de toekomst opleveren. Voor een belangrijk deel vloeiden de aan de banken toevertrouwd gelden zelfs voort uit aflossingen van leeningen. Niet weder beleggen beduidt dus economischen achteruitgang. Dat ze nog niet belegd of herbelegd zijn, is slechts daarvan het gevolg, dat de mogelijkheid eener *goede* belegging in onvoldoende mate aanwezig wordt geacht.

Lieten echter de bezitters dezer gelden ze desniette-

min voor consumptieve doeleinden rollen, dan zou dat zeker de productie van consumptiegoederen stimuleeren, doch zooals gezegd ten koste van de toekomstige belangen dezer bezitters en ook ten koste van het algemeen belang der toekomst. Want niet alleen raakt een onvoldoende verzorging van de toekomst der individuen ook het algemeen belang, doch ook zal tegen den tijd, dat de productie weder nieuwe vraag naar kapitaal doet ontstaan en daarmede tevens beleggingskansen biedt, het zoo juist opgemaakte geld daarvoor niet meer beschikbaar zijn. Het algemeen belang wordt dus in tweeërlei opzicht geschaad.

Het verdient daarom nog steeds de voorkeur de productie *op andere wijze* te stimuleeren, nl. door de rentabiliteit der bedrijven te verhoogen door de productiekosten (grootendeels belooningen van kapitaal en arbeid) in overeenstemming te brengen met het geldende prijspeil, zoodat er weder voldoende winstmarges aanwezig zijn voor uitbreiding van de voortbrenging om vraag naar arbeidskrachten en kapitaal te doen ontstaan. Uit den aard der zaak zullen die marges in een tijd van groote onzekerheid als wij thans beleven vrij ruim moeten zijn. Verder zal de Overheid zooveel mogelijk alles moeten vermijden wat de ondernemingslust remt. Wordt aldus gehandeld, zoo zal het doodliggende geld tot nieuw leven worden gewekt.

De noodzaak tot versobering, waaraan weinigen zullen ontkomen, moge nimmer uit het oog doen verliezen, dat *productie-uitbreiding vóór alles noodzakelijk* is. Zonder haar is het zelfs vrijwel ondenkbaar, dat wij de lasten, welke de oorlogstoestand ons oplegt, zullen kunnen blijven dragen.

Over den afzet dier ruimere productie behoeft men zich bij een handelwijze als hier werd aangegeven, niet al te bezorgd te maken, daar *iedere rendabele productie zelf koopkracht schept* en dus voor eigen afzet zorgt. Mits men dien niet kunstmatig belemmert.

In verband met deze „mits”, beperke men de consumptie nimmer dan indien zeer ernstige gronden daartoe nopen, zooals te geringe voorraden of tekort aan grondstoffen. *Versobering zij dus nimmer doel* op zichzelf. Ook ongevraagd zal zij helaas bij velen haar intrede wel doen.

Veel eer bevordere men, dat de consumptie zooveel mogelijk in stand blijve. Immers onze productie is op het verbruik ingesteld en onnoodige beperking geeft dus onnoodige ontwrichting, armoede en verlies van draagkracht. *Slechts een gezond bedrijfsleven kan de lasten mede helpen dragen.*

Men hoede zich daarom voor opvoering van verbruiksbelastingen tot een hoogte, welke in sterke mate van consumptie doet afzien. Dit geldt vooral voor artikelen, welke meer of minder als luxe gelden en waarvan de voortbrengers en zij, die bij de distributie, behandeling of onderhoud ervan zijn betrokken, toch reeds een moeilijken tijd doormaken. Vraag naar eerste levensbehoeften handhaaft zich ook in moeilijke tijden vrij goed, neemt door een mobilisatie zelfs allicht toe. Vraag naar minder noodzakelijke artikelen heeft de neiging om dan te verdwijnen. In het belang der werkgelegenheid, in het belang van het op peil houden en zoo mogelijk opvoeren van het maatschappelijk inkomen, moet dit worden voorkomen. Men vergete nimmer, dat naar mate de techniek ruimere productiemogelijkheden schept, daarmede op straffe van werkloosheid uitbreiding van behoeften gepaard moet gaan en dat hetgeen eerst als luxe geldt, hierdoor meermalen weldra als een normale behoefte wordt aanvaard en *moet* worden aanvaard. Zagen wij niet in de laatste decennien bloemen als woningversiering, de amateur-fotografie, de auto, de grammofoon, de radio, verschillende soorten sport, toerisme enz. enz. in steeds breederen kring afnemers of beoefenaars vinden? Laten wij deze *gezonde* ontwikkeling, waarbij de meer koopkrachtigen steeds als gangmakers optreden en welke toch reeds door den

ongunst der tijden ernstig wordt geremd, niet ook nog *opzettelijk* verstoren.

Eerst wanneer de aanwezige arbeidskrachten en kapitalen reeds ten volle in het productieproces zijn opgenomen, is er aanleiding te overwegen of zij, gezien den nood der tijden, wel in de meest nuttige richting worden aangewend. Zoolang dat niet het geval is, moet *iedere* rendabele productie-uitbreiding worden bevorderd, opdat onze draagkracht tegenover de steeds groeiende lasten toeneme. Wil men luxe bestrijden, dan richte men zich vóór alles tegen de *werkloosheid*; het handhaven van deze is voor ons volk een *excessieve, ja ontoelaatbare* weelde.

Hier te lande daalde het belastbare inkomen van 4367 miljoen gulden in 1930/1 tot 2666 miljoen gulden in 1936/7. Ook in het belang onzer onafhankelijkheid, ter handhaving waarvan nu eenmaal reusachtige uitgaven noodzakelijk blijken, mag in dezen achteruitgang niet worden berust. Laat ons trachten zoo spoedig mogelijk het oude peil weder te bereiken, liefst te overschrijden.

Dat dit zeer wel mogelijk is, leerde ons Duitsland. Ook daar bracht de crisis van 1929 een sterke inzinking van het volksinkomen en wel van 75.9 milliard R.M. in dat jaar tot 45.2 milliard R.M. in 1932. In 1938 was het, zonder belangrijke stijging van het prijspeil¹⁾, weder opgevoerd tot 77 milliard R.M. Laat ons toonen, dat bij ons ook langs anderen weg dan den door onze naburen gevolgen, ten minste evenveel is te bereiken. Het gaat hierbij trouwens voor ons land thans om de keus: *steeds meer produceren of ten onder gaan.*

W. C. MEES R.A.Z.N.

¹⁾ De kosten van levensonderhoud stegen van April 1933 tot October 1938 van 76.4 op 82.3 (1928 = 100).

AANTEKENINGEN.

Het reederijbedrijf in Nederland.

Aan het verslag over 1939 van de Nederlandsche Reedersvereniging en aan de rede van den voorzitter dier Vereeniging, den heer E. J. Wesselink, op 24 April in de jaarvergadering gehouden, ontleenen wij, dat, zooals volgens de jaarverslagen van vele ondernemingen het geval is, ook hier het jaar 1939 in twee ongelijksoortige deelen uiteenvalt, waarbij de breuk door den datum van het uitbreken van den oorlog wordt gevormd. Deze ongelijksoortigheid is voor het reederijbedrijf in zooverre niet absoluut geweest, dat de politieke onrust ook op de eerste acht maanden van het jaar reeds sterk haar stempel had gedrukt. De gevolgen van den politieke druk zijn echter, naar wij uit het verslag lezen, in de beide perioden geheel verschillend geweest.

I. Wat de eerste 8 maanden van 1939 betreft, als gevolg van steeds verdergaande autarkische maatregelen en van den onzekeren politieke toestand, zette de wereldhandel zijn daling, wat de waarde betreft, voort — het kwantum bleef tot het derde kwartaal toe op een vrijwel gelijk niveau schommelen — en vervolgde daarbij de reeds in het jaar 1938 merkbare tendens. De wereldtonnage bleef zich evenwel in opwaartsche richting bewegen, waardoor het teveel aan scheepsruimte steeg, met als gevolg een daling van het vrachtenpeil. Indien het jaar 1923 t.a.v. de vrachtenmarkt gelijk wordt gesteld aan 100, dan valt, naar wij uit het verslag vernemen, uit de indexcijfers van Lloyds Register te lezen, dat na den top, toen in het derde kwartaal van 1937 het indexcijfer op 125 stond, een regelmatige daling heeft plaats gevonden, die het geheele jaar 1938 en de eerste helft van 1939 zich heeft voortgezet. In het tweede kwartaal van 1939 stond het op 87 (eerste kwartaal 86).

Uit het verslag blijkt verder, dat de totale wereldtonnage op 30 Juni 1939 blijkens de statistieken van Lloyds Register practisch aan die van 1931, een topjaar, gelijk was geworden. Zij bedroeg nl. 69.439.659

B.R.T., of 1.593.148 B.R.T. meer dan op denzelfden datum van het voorafgaande jaar (toeneming 1937/38 1.560.487 B.R.T.).

De wereld-tankvloot steeg volgens dezelfde bron tot 11.436.880 B.R.T., dat is ruim 16 pCt. van de wereldvloot; een toeneming van 721.200 B.R.T. sinds 1938, en bijna de helft der totale toeneming in de periode 1938/1939.

Zooals te begrijpen is, hebben in vele landen de regeeringen deze ontwikkeling niet zonder poging haar te keeren aangezien. Het nationalisme spitte zich in de scheepvaart steeds sterker toe, vooral ook uit overwegingen van militair-politieke aard. Het meest sprekende voorbeeld daarvan geeft volgens het verslag Engeland, waar in Juli de „British Shipping (Assistance) Bill” werd ingediend, welk ontwerp in verband met de volkomen gewijzigde omstandigheden in het najaar door de Britsche regeering is ingetrokken. Deze wet moet beschouwd worden als een goede karakteriseering van de hier bedoelde periode, omdat zij zoo duidelijk doet uitkomen, hoezeer men reeds „in de schaduwen van morgen” verkeerde. Zij omvatte:

1o. een Tramp Shipping Subsidy Scheme, ten bedrage van £ 2.750.000 per jaar;

2o. een Shipbuilding Loans Scheme voor hypothecaire leeningen voor den scheepsbouw, ten bedrage van £ 10 miljoen, gedurende twee jaar te verstrekken;

3o. een Shipbuilding Grants Scheme, ten bedrage van £ 500.000 per jaar voor den bouw van tramp- en lijnvrachtschepen;

4o. een Liner Defence Scheme, met een maximale bescherming tegen gesubsidieerde buitenlandsche concurrentie van £ 10 miljoen;

5o. een Merchant Ship Reserve Scheme, dat in een bedrag van £ 2 miljoen voorzag voor aankoop van schepen.

Hoe relatief de in economisch opzicht toch zeker schadelijke invloed van het surplus aan tonnage reeds in de eerste acht maanden in de oogen der regeeringen was, blijkt uit de hierboven opgesomde voorstellen van de grootste zeevarende mogendheid wel heel duidelijk.

Het aandeel van Nederland in de wereldtonnage nam iets toe. De Nederlandsche vloot steeg ten opzichte van 1938 met 4 pCt. en overtrof op 30 Juni 1939 die van Frankrijk, tengevolge waarvan Nederland van de achtste plaats, die het jarenlang had ingenomen, op de zevende plaats kwam. Het totaalcijfer voor Nederland op dezen datum bedroeg 2.972.871 B.R.T. of 4.3 pCt. van de wereldvloot (v.j. 4.2 pCt.) De Nederlandsche tankvloot bestaat thans uit 121 schepen, metende 550.329 B.R.T. of 19 pCt. van de totale vloot.

Wij lezen verder, dat het percentage, hetwelk de scheepsruimte, jonger dan 5 jaren, van de totale Nederlandsche vloot uitmaakt, was gestegen tot 22½ pCt., terwijl dit in 1936 daar nog slechts 8.9 pCt. van uitmaakte. Dit Nederlandsche cijfer voor 1939 werd alleen door Japan en Noorwegen overtroffen. Desniettemin constateert het verslag „dat nog in vele opzichten vernieuwing noodig is”, en voert daarvoor aan, dat 44 pCt. van de Nederlandsche vloot ouder is dan 15 jaar.

Hoewel in deze eerste acht maanden de politieke onrust in het algemeen dus een deprimeerenden invloed had, moet daarnaast worden vermeld, dat zij op bepaalde trajecten en voor sommige takken van scheepvaart een toeneming van het vervoer tengevolge had. Zoo nam het vervoer van emigranten met schepen onder Nederlandsche vlag naar Noord-Amerika sterk toe. Het vervoer van hout van Noord-Pacific havens was levendig. Ook de vraag naar ruimte voor schrootladingen van Noord-Amerika naar Engeland, Italië en Japan en de vraag naar erts-ladingen van Spanje naar Duitsland waren omvangrijk, terwijl zich een levendige vraag naar tramp-

tonnage van Zuid-Afrika voor maïs, suiker en erts ontwikkelde.

Concludeerend merkt de voorzitter op, dat de Nederlandsche scheepvaart zich tijdig heeft aangepast aan de veranderde omstandigheden en dat zij zich in deze periode tamelijk wel heeft gehandhaafd.

II. De laatste 4 maanden geven een heel ander beeld. Van een surplus aan scheepsruimte was ineens geen sprake meer. Er was integendeel plotseling een tekort. Immers, de Deutsche koopvaardijvloot verdween van de meeste zeeën. Militaire en semi-militaire behoeften legden beslag op een belangrijk deel van de vloot der geallieerden. Het varen in convooi vereischte een langeren vaartijd. De Amerikaansche vloot was tengevolge van de neutraliteitswetgeving gedwongen de vaart op West-Europa te staken. Contrabande-onderzoek en dergelijke verdragende maatregelen verminderden de effectieve tonnage, ook der neutrale landen, per tijdseenheid, terwijl tenslotte door het oorlogsgeweld een zekere hoeveelheid scheepsruimte verloren ging.

Al was er nu een tekort aan scheepsruimte, dit beteekende geenszins, dat overal het bedrijf nu plotseling rendeerde. De vrachtprijzen immers kwamen onder controle van den Staat. De exploitatiekosten stegen zeer tengevolge van verhoogde brandstoffenprijzen, verhoogde gages en hooge molestpremieën, in verband met de groote onveiligheid in de West-Europesche wateren.

Dientengevolge gaf de vrachtenindex van Lloyd's List de volgende scherpe stijging te zien gedurende de laatste kwartalen van 1939:

1e kw. 86; 2e kw. 87; 3e kw. 107; 4e kw. 188.

Ook de Nederlandsche scheepvaart kreeg met allerlei moeilijkheden direct na het uitbreken van den oorlog te kampen, die tot ingrijpende maatregelen noopten. Evenwel is t.a.v. deze ingrijpende regeeringsmaatregelen ook in ons land de scheiding tusschen de voor-oorlogse en de oorlogsperiode niet absoluut, zooals uit de dateering van een aantal regeeringsmaatregelen nog zal blijken.

Als voornaamste taak voor de Nederlandsche scheepvaart in dezen tijd, noemt de heer Wesselink de verzekering van een regelmatig aanvoer van onmisbare goederen, instandhouding van essentiële verbindingen, in het bijzonder met Nederlandsch-Oost- en Nederlandsch-West-Indië, en verder het instandhouden van de bestaande vaarten. De reeds in het algemeen overzicht genoemde oorzaken leidden ook bij ons tot stagnatie. De heer Wesselink geeft hierbij nog even aparte aandacht aan het vervagende onderscheid tusschen absolute en voorwaardelijke contrabande, sinds de „leer der voortgezette reis” ook voor de voorwaardelijke contrabande werd toegepast¹⁾. Zooals vanzelf spreekt worden deze maatregelen, evenals het torpedeeren van vele Nederlandsche schepen, door den voorzitter scherp afgekeurd. Hij bepleit voorts nog het wederom instellen van een „vrije vaargeul” in overleg met de belligerenten, evenals in den oorlog 1914—1918.

Tenslotte worden natuurlijk de wetgeving en de andere overheidsmaatregelen op scheepvaartgebied in het afgelopen jaar in het verslag (p. 92—112) en in de rede van den voorzitter gememoreerd. Daarvan noemen wij:

De „Zeeschepenvorderingswet”, de „Wet behoud Scheepsruimte” van 24 Juni 1939, en het Rijksbureau Zeescheepvaart, begin September, als uitvoerend lichaam, in verband met deze wetten ingesteld; de oprichting van het Centraal Bevrachtingsbureau voor de aan de Regeering geconsigneerde ladingen;

de „Zee- en Luchtvaartverzekeringwet 1939” van

midden Juli, na het uitbreken van den oorlog omgezet in het systeem van reisverzekeringen;

de „Invoernoodwet 1939”, met de „ANIC” als uitvoerend lichaam (in het verslagjaar nog practisch niet in werking);

de cursussen voor handelsbescherming in Maart 1939 door de Koninklijke Marine voor gezagvoerders en officieren ter koopvaardij ingesteld, na het uitbreken van den oorlog gevolgd door de instelling van een inlichtingendienst, waardoor zoowel de rederijen als de schepen buitengaats regelmatig op de hoogte werden gehouden van alle ter beschikking staande berichten omtrent onveilige gebieden en de te volgen route;

het wetsontwerp „tot verhooging van het credit voor werkverruiming” van April 1939, dat de financiering van nieuwbouw bij de „Benas” mogelijk maakte.

Het verslag, dat hiervan een volledig overzicht bevat en ook de internationale regelingen en overeenkomsten memoreert (115—122), eindigt met een aantal statistieken en bijlagen.

De financiering van de defensie-uitgaven.

Rectificatie. In mijn bijdrage in Econ.-Stat. Berichten van 17 April jl. is door mij het standpunt verdedigd, dat, voorzover een tekort op de betalingsbalans kan worden toegelaten en gedekt wordt, hetzij door goudinvoer, of wel door liquidatie van buitenlandsch fondsbezit, daardoor de mogelijkheid werd geopend om, zonder schadelijke gevolgen, inflatorische financieringsmethoden toe te passen, omdat deze dan slechts den deflatorischen invloed van den goudexport, resp. de fondsenliquidatie zouden compenseeren.

Bij nader inzien komt het mij echter voor, dat er toch wel aanleiding is om een onderscheid te maken tusschen de dekking van het tekort op de betalingsbalans door goudexport enerzijds en door fondsenliquidatie anderzijds.

In het geval van goudexport is de deflatorische invloed, die daarvan uitgaat zonder meer duidelijk. De middelen waarmede het goud, dat dient ter veroffening van een invoeroverschot, wordt betaald, worden aan het verkeer onttrokken en belanden bij de circulatiebank, die deze middelen niet opnieuw in het verkeer brengt.

Indien echter het invoeroverschot vereffend wordt uit de opbrengst van buitenlandsche fondsen ligt de zaak anders. In dat geval is het de houder der geliquideerde fondsen, die uiteindelijk in het bezit komt van de middelen, die tot aanschaffing der geïmporteerde goederen hebben gediend. Laat deze houder die middelen onbelegd, dan is er inderdaad een deflatorische invloed. Vinden die middelen echter hun weg naar de binnenlandsche geld- of kapitaalmarkt, dan ontbreekt zoo'n invloed.

Naar hun aard zijn deze middelen eerder te vergelijken met die, welke ook elders in de investatiesfeer accumuleeren en die de Overheid langs den weg van leenen tot zich dient te trekken.

Onze conclusie dient dus in zoover te worden gerectificeerd, dat een deficit op de betalingsbalans, voorzover gedekt door goudexport, inderdaad toepassing van inflatorische financieringsmethoden indiceert, doch dat, voorzover dekking plaats vindt door liquidatie van buitenlandsch fondsbezit of van andere buitenlandsche tegoeden, een onttrekken van middelen aan de investatiesfeer in aanmerking dient te komen.

Dr. M. W. FOLTROP.

De financiering der defensie.

Rectificatie. In mijn artikel in de E.-S.B. van 24 April op pag. 308, 1e kolom, 9de regel van boven, is in het citaat van The Times een zinstorende fout geslopen, welke ik blijkbaar bij de correctie der drukproeven niet heb gezien. Men gelieve te lezen:

¹⁾ In E.-S.B. van 27 Maart 1940 werd op deze kwestie door Mr. H. Fortuin reeds de aandacht gevestigd.

„The minimum prices are a safeguard against the risk of emotional factors running too far beyond the dictates of reason. The minima perform their function without prices being established on the minima.”

Dr. J. SNOEP.

BOEKBESPREKINGEN.

L. Robbins: The Economic Causes of War. Jonathan Cape, Londen 1939.

Het door professor Robbins behandelde onderwerp heeft voor mij, en naar ik vermoed voor velen met mij, iets onbevredigends; de controverse erover is namelijk door de marxistische theorie ingezet, een theorie, die met de in menig opzicht, en zeker in Nederland, verlaten klassieke leer der economie samenhangt. Wie zich voor de zaak zelve interesseert, wordt daardoor gedwongen positie te kiezen ten opzichte van een van geheel andere praemissen uitgaande verklaring ervan. De discussie loopt meestal spoedig dood in een langs-elkaar-heen praten en de waarde van de over en weer gebruikte argumenten blijft onzichtbaar, wijl men niet over het juiste perspectief beschikt, waarin zij moeten worden beschouwd.

Niet de minste verdienste van het boekje van Prof. Robbins is dan ook, dat het in kort bestek (het tweede hoofdstuk van de in zijn geheel ongev. 100 kleine bladzijden omvattenden tekst) een uitermate interessant, leesbaar en helder overzicht van de hier bedoelde verklaringen, die elkaar veelszins tegenspreken, weet te geven, waaraan echter onmiddellijk moet worden toegevoegd, dat hier voor ons Nederlandsche publiek stellig teveel als bekend wordt verondersteld. In Engeland is de klassieke theorie door de Cambridge-school nog steeds vrij algemeen bekend terrein; hier te lande lijkt mij dat geenszins het geval te zijn.

Hoewel hoofdstuk II (The Marxian Theory of Imperialism) voor den niet reeds eenigermate georiënteerden lezer derhalve wel moeilijkheden zal blijven opleveren, is het desniettemin zonder twijfel briljant en fascinerend. Prof. Robbins onderscheidt twee theorieën van het imperialisme, die zich beide op Marx beroepen. De eerste is de onderconsumptionistische, reeds van Sismondi en Rodbertus stammende verklaring, later door Rosa Luxemburg weer opgevat; haar beroep op Marx is echter niet houdbaar. Prof. Robbins toont dit met een citaat uit „Das Kapital”, tweede deel, naar mij voorkomt afdoende aan. Marx geeft in deze passage twee van de allervoornaamste argumenten, die ook nu nog altijd gebruikt worden (blz. 33). De tweede theorie is die van Marx zelf; deze heeft veel meer verwantschap met de partiele over-investatietheorie van Spiethoff en is voortgezet door Lenin, die, zooals men weet, sterk door Hilferdings „Finanzkapital” is beïnvloed en den nadruk niet zoozeer legt op expansiedrang voor den goederenexport, dan wel op dien tot kapitaalexport. Prof. Robbins legt de beteekenis van Hilferdings (en Lenins) bedoeling voor het Engelsche publiek, dat een zoo geheel anders gestructureerd bankwezen kent dan het Duitsche, op zeer verhelderende wijze uit, en vat de positie van Lenins theorie in enkele stellingen samen. Hij geeft vervolgens de plaats aan, die het onderconsumptie-element krijgt in de theorieën, die van het sparen-investeeren-schema gebruik maken, speciaal die van Oskar Lange; deze theorieën vermijden de logische fout, die hij in de oude onderconsumptietheorie aanwezig acht, maar zij tonen ten eenen male niet aan, dat imperialisme en oorlog verschijnselen zouden zijn, voortvloeiend uit accumulatie- en „Zusammenbruch”-neigingen van het kapitalisme.

De theorie van Marx—Lenin wordt in hfdst. III vervolgens aan de feiten getoetst en, hoewel enkele oorlogen (bijv. de Boerenoorlog) in het schema blijken te passen, in het algemeen onjuist bevonden; de bankkringen blijken in het algemeen gezien veel eerder een pacifistische tendens te hebben bezeten. Het naar

dige van dit boekje is, dat in concreto telkens over een bepaald historisch feit een mening wordt gegeven. Dit geschiedt dan niet op theoretische, maar op historische gronden, met een zeer precieze, pittige aanduiding van de kernen van die gebeurtenissen.

Dit is ook de charme van de hoofdstukken IV (The economic causes of war) en V (The ultimate cause of international conflict), waar de schrijver dus zijn eigen meening formuleert. Deze luidt: de uiteindelijke oorzaken van den oorlog zijn (althans in onzen tijd; in hoeverre de schrijver generaliseert is niet heelemaal duidelijk) van staatkundigen en politieke aard en liggen in de verbrokkeling van de wereldhuishouding over een aantal soevereine statjes en staten. Zijn betoog loopt dan ook uit op een pleidooi voor een supranationaal federaal gezag, dat de machtsmiddelen monopoliseert.

Het bestaan van in verhouding tot de wereldhuishouding kleine soevereine eenheden leidt tot imperialisme en protectionisme: (1e) omdat er geen waarborg is, dat het inzicht in het ware uiteindelijke eigenbelang zonder de hulp van een steunend gezag steeds praevaleert boven het belang van kleine groepen, en (2e) omdat als eenmaal een land, ook voor zijn koloniale gebieden, tot protectionisme is overgegaan, het vrijhandelsland tot expansie gedwongen is teneinde te voorkomen, dat het van bepaalde markten uitgesloten zal worden. Als zulk een land dan tenslotte ook zijnerzijds tot protectionisme overgaat, is dit niet, omdat daarmee misschien positief winst is te behalen, maar omdat bij het nalaten van zulke maatregelen, dus negatief, groote belangen in het spel zouden zijn.

De schrijver is het dus niet eens met de marxistische visie, omdat deze het economische belang als *de* algemeene oorlogsoorzaak beschouwt. Het waarheids-element erin acht hij, dat er zeer vaak een economische groep is, die sterk tot imperialistische politiek dringt en dat deze groep soms zelfs een oorlog heeft veroorzaakt. Van klassebelang is daarbij echter geen sprake; de belangen van de verschillende economische groepen zijn daarvoor meestal te tegenstrijdig en anderzijds spelen (denk bijv. aan de immigratieverboden in Amerika) de arbeidersbelangen vaak in dezen evenzeer een rol.

De waarheidskern van de theorie van R. Luxemburg c.s. ziet hij in de bereidheid van het publiek om, in tijden van depressie, uit angst voor verdere vermindering van zijn capaciteit tot uitgeven, protectie te accepteren. In zulke tijden is het zeer vatbaar voor protectionistische propaganda.

Het zou, naar de lezer wel begrijpen zal, helaas veel te ver voeren om het betoog, waarin de schrijver voortdurend met historisch materiaal werkt, te volgen. Een enkele opmerking over de hoofdstreking zij nog tot slot veroorloofd, en wel deze, dat de oorzaken, die na 1918 tot protectionisme, imperialisme en verwijdering tusschen de staten leidden, toch wel wat vaag zijn gebleven. Ook indien men voorloopig eens toegeeft, dat de uiteindelijke oorzaak van politieke aard is geweest, dan zijn de economische factoren, die tot verscheuring van de wereldhuishouding hebben geleid, toch heel wat gecompliceerder dan hier blijkt. De ontwrichting, die de oorlog 1914—1918 op economisch gebied tengevolge heeft gehad, is dusdanig geweest, dat deze op zichzelf ook weer als een factor tot staatkundige verwijdering moet worden beschouwd. Men denke aan de agrarische productie; aan de industrialisatie, die sinds den oorlog in een aantal der Britsche dominions en elders plaats heeft gevonden; aan de ontwrichting op monetair gebied in een aantal landen en aan het uiteenwijken van de nationale prijzen- en kostenniveaus, een uiteenwijken van dusdanige afmeting, dat het functioneren van den internationalen gouden standaard er zeer door bedreigd is geweest; aan de toenemende beteekenis van de vastekosten-elementen in de productie en aan allerlei andere, geenszins door staatkundige factoren bepaalde, verstarringen in het

markt-organisatie; aan de belemmeringen van de internationale kapitaalbeweging! Juist omdat de schrijver het probleem op de juiste wijze, namelijk historisch, en niet (kwasi-) theoretisch stelt, valt de onvolledigheid, waarmee de situatie van de periode na 1918 is geteekend, temeer op. Het bewijs aangaande hetgeen als uiteindelijke oorzaak moet worden aangezien, is dan ook hiermede nog zeker niet geleverd. Juist waar de schrijver er (blz. 65) terecht van uitgaat, dat elke oorlog, gelijk ieder historisch verschijnsel, zijn eigen gelaat heeft, en dat in den loop der eeuwen nu eens een economische, dan weer een religieuze of nationale factor den doorslag heeft gegeven, is de titel van het laatste hoofdstuk (The ultimate cause of international conflict) zelfs wel ietwat misleidend en rijst de vraag, of hij zich misschien toch nog niet heelemaal van het belang van zijn historische vraagstelling bewust is geweest. Er zijn in dit hoofdstuk nog wel meer uitspraken, die ons in dezen wat voorzichtig maakten. De conflictbronnen van de periode sinds 1918 zijn natuurlijk niet zoo goed bekend als die van vorder achter ons liggende tijden, maar juist van dezen schrijver zouden wij toch wel meerdere detaillering hebben mogen verwachten.

Het boekje eindigt met een appendix, waarin een voor dit onderwerp nu eenmaal onontbeerlijke definitie van het begrip historische causaliteit wordt gegeven.

H. QUARLES VAN UFFORD.

Le salaire minimum. Etude internationale. Bureau International du Travail. (Genève 1940. Prijs Zw. Frs. 5.-).

Deze publicatie omvat de regelingen van deze materie in negen landen (Australië, België, Vereenigde Staten van Noord-Amerika, Frankrijk, Groot-Brittannië, Ierland, Nieuw-Zeeland, Peru en Tsjecho-

Slowakije). Het Bureau hoopt haar later met een tweede deel te kunnen voltooien.

De bedoeling is de ontwikkeling der minimumloongeregelingen sedert het in 1927 verschenen werk: „Les méthodes de fixation des salaires minima” weer te geven, daar het laatstgenoemde boek thans natuurlijk in veel opzichten verouderd is.

Het onderwerp is publiekrechtelijk gezien. Minimumloongeregelingen in collectieve arbeidscontracten zijn niet behandeld, behalve waar zij door de Overheid verbindend werden verklaard. Bepalingen in aannemingscontracten, ingevolge van overheidsvoorschrift, zijn eveneens buiten beschouwing gelaten.

De wijze van behandeling is niet louter descriptief, in zoverre, dat waar dit mogelijk was, niet is volstaan met een systematische opsomming van de bestaande regelingen, maar tevens een overzicht van de voornaamste vragen, die ermee hebben samengehangen, en van de ermee bereikte resultaten is gegeven. Daarbij heeft het Bureau zich vanzelfsprekend ervan weerhouden aan deze probleembespreking een controversieel karakter te geven.

Elk hoofdstuk eindigt met een uitvoerige bronvermelding aangaande het erin behandelde land.

H. QUARLES VAN UFFORD.

ONTVANGEN BOEKEN.

De omzetbelasting. Tweede gedeelte (met supplement No. 1) door A. Brinkman. (Purmerend 1940; J. Muusses. Prijs complete werk f 11.50).

Budgettering en budgetcontrôle door J. E. Spinosa Cattela. No. 1 der Bedrijfseconomische Monographiën onder redactie van Dr. J. G. Stridiron. (Leiden 1940; H. E. Stenfort Kroese's Uitg. Mij. N.V. Prijs ingen. f 5.50, geb. f 6.90).

Jaarboekje 1939 van den Amsterdamschen kring van economen. (Amsterdam 1940).

MAANDCIJFERS.

Indexcijfers van Nederlandsche aandelen. ¹⁾

Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs. Basis 2 Januari 1929 = 100.

De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:

	Banken	Kunstzide	Industrie	Electriciteit	Handels-ondern.	Mijnbouw	Olie	Rubber	Scheepvaart	Suiker	Tabak	Thee	Totale beurswaarde
Gem. '29	101.9	73.1	119.-	114.4	95.6	88.6	99.1	100.2	95.-	99.9	87.3	92.7	103.2
" '30	94.2	34.1	90.1	100.4	71.6	63.9	93.1	52.1	71.-	76.2	65.5	74.5	84.3
" '31	73.6	22.7	60.7	83.-	52.2	45.9	52.3	48.2	47.1	46.3	45.5	46.3	55.1
" '32	48.3	13.6	45.6	70.7	38.4	33.4	34.1	17.6	29.3	27.-	25.8	30.8	37.-
" '33	51.5	10.7	48.7	80.7	41.-	40.-	41.-	26.7	28.2	27.4	25.4	39.5	40.5
" '34	47.1	16.7	48.1	77.-	37.7	47.3	39.-	40.6	22.2	23.2	26.2	50.2	39.4
" '35	50.-	14.1	52.1	69.9	39.7	49.4	43.8	43.2	23.7	24.4	29.3	47.1	42.-
" '36	56.8	13.9	57.6	78.2	50.2	58.2	73.1	58.7	34.8	37.1	44.8	51.5	55.2
" '37	73.3	26.2	77.8	108.5	78.-	77.-	99.-	101.1	73.6	60.4	59.-	76.4	77.7
" '38	67.-	17.7	75.3	123.7	70.7	72.-	82.7	71.5	65.4	53.9	51.8	67.4	69.-
" '39	54.6	14.8	64.4	116.4	62.6	64.4	73.-	63.5	62.3	52.3	34.5	61.4	59.9
Jan. '39	61.3	16.1	70.3	124.8	68.-	71.6	77.3	67.9	63.4	53.9	44.8	66.4	64.8
Feb. "	59.6	15.3	69.2	122.8	65.8	67.2	76.6	64.9	60.9	51.4	43.-	63.9	63.3
Mrt. "	59.5	16.4	70.3	121.2	66.1	66.1	77.-	65.4	60.9	52.2	40.9	64.5	63.7
Apr. "	55.-	14.7	65.1	108.7	61.9	60.1	71.2	57.6	57.2	49.7	34.6	61.3	58.8
Mei "	57.6	15.8	67.9	116.7	65.4	65.-	74.5	59.7	60.6	53.9	34.4	61.4	61.6
Juni "	57.9	15.7	69.7	120.8	63.8	64.9	76.4	60.8	59.-	54.-	36.2	62.-	62.6
Juli "	56.4	15.4	67.6	121.1	62.3	63.5	74.6	58.6	56.9	51.6	33.1	60.1	60.8
Aug. "	56.-	15.1	67.3	120.9	62.1	62.7	73.2	59.4	56.9	50.6	32.-	59.3	60.1
Sept. "	51.4	12.9	58.4	115.3	63.4	64.7	79.7	71.7	72.6	54.-	29.5	61.-	60.2
Oct. "	47.9	12.4	55.9	107.7	58.5	60.7	69.4	66.7	69.2	51.-	28.4	58.-	55.5
Nov. "	47.5	12.8	56.2	108.3	57.9	62.4	64.6	65.2	66.5	52.1	28.7	59.1	54.3
Dec. "	44.9	14.3	54.6	108.-	56.7	64.3	62.8	65.5	64.7	53.3	29.2	60.4	53.2
Jan. '40	46.1	14.5	54.9	108.2	58.-	65.4	64.3	65.1	66.8	53.5	30.3	60.9	54.-
Febr. "	46.1	14.7	53.5	107.4	57.2	62.5	61.1	62.4	67.1	51.7	31.6	60.2	52.6
Mrt. "	45.8	15.1	54.-	107.9	58.-	62.1	58.3	60.8	67.8	51.3	31.-	59.9	52.-
April "	45.-	15.8	52.6	107.6	59.1	60.2	53.5	58.3	67.3	48.6	31.5	56.6	49.9

Indexcijfer der totale beurswaarde 2 Januari 1940 f 3.086.051.000 = 100.

3 Jan. 100.-	24 Jan. 98.2	7 Feb. 97.5	21 Feb. 95.2	6 Mrt. 95.5	20 Mrt. 95.2	3 April 95.7	17 April 89.6
10 " 100.5	31 Jan. 98.3	14 " 96.4	28 " 96.8	13 " 96.2	27 " 94.3	10 " 92.8	24 " 88.3
17 " 98.3							

¹⁾ Men zie voor de toelichting op dit overzicht het nummer van E.-S.B. van 12 Febr. 1936, blz. 120.

Nadruk verboden.

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Bk.	Disc. Wissels. 3	28 Aug. '39	Lissabon	4	11 Aug. '37
Bk.	Bel. Binn. Eff. 3	28 Aug. '39	Londen	2	26 Oct. '39
	Vrsch. in R.C. 3	28 Aug. '39	Madrid	5	15 Juli '35
Athene	6	4 Jan. '37	N.-York F.R.B.	1	26 Aug. '37
Batavia	3	14 Jan. '37	Oslo	4	21 Sept. '39
Belgrado	5	1 Febr. '35	Parijs	2	3 Jan. '39
Berlijn	3 1/2	9 Apr. '40	Praag	3	1 Jan. '36
Boekarest	3 1/2	5 Mei '38	Pretoria	3	15 Mei '33
Brussel	2 1/2	25 Jan. '40	Rome	4 1/2	18 Mei '36
Boedapest	4	28 Aug. '35	Stockholm	3	14 Dec. '39
Calcutta	3	28 Nov. '35	Tokio	3.46	11 Mrt. '38
Dantzig	4	2 Jan. '37	Warschau	4 1/2	18 Dec. '37
Helsingfors	4	3 Dec. '34	Zwits. Nat. Bk.	1 1/2	25 Nov. '36
Kopenhagen	5 1/2	9 Oct. '39			

1) 1 1/2% bankwissels i. z. verk. Belgische prod. in het buitenland.

OPEN MARKT.

	1940				1939	1938	1939
	27 April	22/27 April	15/20 April	8/13 April	24/29 April	25/30 April	14/19 Aug.
Amsterdam Partic. disc. Prolong.	2-1/4 3	2-3/8 3-3/4	1 3/4-2 1/4 2 3/4-3 1/2	3/4-1 3/8 2-1/2	1 1/4-1 1/2 1	1/4 1/2	1/2 3/4
Londen Daggeld.. Partic. disc.	3/4-1 1/4 1 1/2	3/4-1 1/4 1 1/2	3/4-1 1/4 1 1/2	3/4-1 1/4 1 1/2	1/2-1 1 1/2-1 1/2	1/2-1 1 1/2-1 1/2	1/2-3/4 1 1/2-3/4
Berlijn Daggeld.. Maandgeld Part. disc. Warenw..	1 7/8-2 1/8 2-1/4 2 1/2 3-1/2	1 5/8-2 1/8 2-1/4 2 1/2 3-1/2	1 5/8-2 1/4 2-1/4 2 1/2 3-1/2	1 5/8-2 1/4 2-1/4 2 1/2 3-1/2	1 7/8-3 1/8 2 1/4-3 2 1/2 4-1/2	2 1/4-3 2 1/4-3 2 1/2 4-1/4	2 1/4-5/8 2 1/2-5/8 2 1/4 4-1/2
New York Daggeld.) Partic. disc.)	1/2 1/2	1/2 1/2	1/2 1/2	1/2 1/2	1/2 1/2	1/2 1/2	1/2 1/2

1) Koers van 26 April en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag. 2) 25 April 3) 19/25 April 4) 12/18 April 5) 5/11 April.

WISSELKOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
23 April 1940	1.88 1/16	6.67	75.60	3.78	31.67	100 3/8
24 " 1940	1.88 3/8	6.61 1/2	75.60	3.74 3/4	31.72 1/2	100 3/8
25 " 1940	1.88 3/8	6.62	75.60	3.75	31.81	100 3/8
26 " 1940	1.88 3/8	6.60 1/4	75.60	3.74 1/2	31.74	100 3/8
27 " 1940	1.88 3/8	6.62 1/2	75.60	3.75 1/2	31.83	100 3/8
29 " 1940	1.88 3/8	6.62 3/4	75.60	3.75 3/4	31.79	100 3/8
Laagste d.w. 1)	1.88	6.57	75.40	3.73	31.62	100 1/4
Hoogste d.w. 1)	1.88 3/8	6.68	75.70	3.79	31.83	101
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
23 April 1940	42.24 1/2	—	—	—	—
24 " 1940	42.24	—	—	—	—
25 " 1940	42.24	—	—	—	—
26 " 1940	42.24	—	—	—	—
27 " 1940	42.24	—	—	—	—
29 " 1940	42.22 1/2	—	—	—	—
Laagste d.w. 1)	42.17 1/2	—	—	—	—
Hoogste d.w. 1)	42.27 1/2	6.47 1/2	1.—	9.55	18.—
Muntpariteit	48.003	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
23 April 1940	44.77 1/2	—	—	—	43 1/2	159
24 " 1940	44.60	—	—	—	43 1/2	158 1/2
25 " 1940	44.65	—	—	—	43 1/2	158 1/2
26 " 1940	44.60	—	—	3.50	43 1/2	159
27 " 1940	44.60	—	—	3.50	43 1/2	160
29 " 1940	44.60	—	—	3.60	43 1/2	160
Laagste d.w. 1)	44.25	—	—	3.30	43	157
Hoogste d.w. 1)	44.90	—	—	3.70	44	162
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.1878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
23 April 1940	3.52 1/2	1.99 3/8	40.20	53.09
24 " 1940	3.50 3/8	1.99 1/2	40.20	53.09
25 " 1940	3.51 1/2	1.99	40.20	53.09
26 " 1940	3.51	1.99	40.20	53.10
27 " 1940	3.50 3/8	1.99	40.20	53.13
29 " 1940	3.53 1/2	2.00 1/8	40.20	53.10 1/2
1 Mei 1939	4.68 3/8	2.65	40.13 1/2	53.34
Muntpariteit..	4.86	3.90 3/8	23.81 1/2	40 3/8

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	15/20 April '40		20 April 1940	20,27 April 1940		27 April 1940
	Laagste	Hoogste	1940	Laagste	Hoogste	1940
Alexandrië....	97 3/4	97 3/4	97 3/4	97 3/4	97 3/4	97 3/4
Athene.....	535	535	535	535	535	535
Bangkok.....	22.18	22.18	22.18	22.18	22.18	22.18
Budapest.....	19	19 3/4	19 3/4	19	19 3/4	19
Buenos Aires 1) ..	17.05	17.30	17.17 1/2	17.05	17.30	17.17 1/2
Calcutta.....	—	—	—	—	—	—
Hongkong....	1 2/3	1 3/8	1 2/3	1 2/3	1 3/8	1 2/3
Istanbul.....	5.10	5.10	5.10	5.10	5.10	5.10
Kobe.....	1 3/8	1 3/4	1 3/8	1 3/8	1 3/4	1 3/8
Lissabon.....	102	104	103	102	104	103
Montevideo... ..	25 1/2	27 1/2	26 1/2	25 1/2	27 1/2	26 1/2
Montreal.....	4.43	4.47	4.45	4.43	4.47	4.45
Rio d. Janeiro..	317 3/32	3 3/8	317 3/32	3 3/8	3 3/8	317 3/32
Shanghai....	3 3/8	4 1/2	4 3/8	3 3/8	4 1/2	4 3/8
Singapore.....	2 4/16	2 4/16	2 4/16	2 4/16	2 4/16	2 4/16
Valparaiso 2) ..	95	100	100	100	100	100
Warschau.....	—	—	—	—	—	—

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 15 Nov. 1938 17.13. 2) 90 dg. Vanaf 13 Dec. 1937 laatste „export” notering.

ZILVERPRIJS

Londen 1) (N. York 2)		A'dam 3) (Londen 4)			
23 April 1940..	20 1/16	34 3/4	23 April 1940..	2090	168/-
24 " 1940..	21	34 3/4	24 " 1940..	2090	168/-
25 " 1940..	20 5/16	34 3/4	25 " 1940..	2090	168/-
26 " 1940..	20 1/16	34 3/4	26 " 1940..	2090	168/-
27 " 1940..	—	—	27 " 1940..	2090	168/-
29 " 1940..	21	34 3/4	29 " 1940..	2090	168/-
1 Mei 1939..	20 1/16	42 3/4	1 Mei 1939..	2105	148.6
23 Aug. 1939..	20 5/16	37 1/2	23 Aug. 1939..	2110	148.6 1/2

1) In pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) In gulden per Kg. 1000/1000. 4) In sh. p. oz. fine.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	15 April 1940	23 April 1940
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	f 57.752.594,13	f 50.417.442,82
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschotten op ultimo Febr./Mrt. 1940 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting Voorschotten aan Ned.-Indië.....	" 147.027,32	" 44.432,51
Idem aan Suriname 1).....	" 68.967.949,57	" 63.444.982,07
Kasvord. weg. credietverst. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	" 12.798.077,49	" 12.778.187,91
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabellen Vord. op het Alg. Burg. Pensioen f. 1) ..	" 83.370.224,10	" 83.265.327,—
Vord. op andere Staatsbedr. en instell. 2) ..	" 50.464.063,93	" 81.332.993,19
	" 23.941.822,99	" 28.093.425,02

Vorderingen	15 April 1940	20 April 1940
Voorschot door de Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt..	—	—
Voorschot door de Ned. Bank in rekening-courant verstrekt.....	—	—
Schatkistbiljetten in omloop.....	f 79.164.000,—	f 79.164.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 320.400.000,— 3)	" 320.400.000,— 3)
Daggeldleeningen	—	—
Zilverbons in omloop	" 1.063.780,50	" 1.063.646,—
Schuld op ultimo Febr./Mrt. 1940 a/d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondbel. e. d. gem. fondsbel. alsmede op de bel. en op de vermogensbelasting..	" 2.897.531,65	" 2.897.531,65
Schuld aan Curaçao 1)	" 827.604,21	" 777.855,29
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioen f. 1) ..	" 17.010.623,72	" 16.953.790,85
Id. a. h. Staatsbedr. der P. T. en T. 1) ..	" 151.501.437,45	" 178.127.496,06
Id. aan andere Staatsbedrijven 1).....	" 23.000.000,—	" 24.000.000,—
Id. aan diverse instellingen 1)	" 150.176.450,53	" 150.247.214,47
1) In rekg.-crt. met 's Rijks Schatkist. 2) Rechtstreeks bij de Nederlandsche Bank geplaatst Nihil. 3) Idem Nihil.		

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	13 April 1940	20 April 1940
Vorderingen: 1)		
Saldo Javasche Bank	—	f 1.234.000
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst ..	f 281.000	" 238.000
Saldo Indisch Muntfonds	" 3.648.000	" 3.648.000
Vereffeningen:		
Voorschot 's Rijks kas e.a. Rijksinstell. Voorschot van de Javasche Bank....	" 76.009.000	" 68.232.000
Schatkistpromessen in omloop.....	" 2.868.000	" —
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds..	" 40.000.000	" 40.000.000
Schuld a. d. Indische Pensioenfondsen	" 9.353.000	" 9.353.000
Idem aan de Ned.-Ind. Postpaarbank..	" 1.377.000	" 1.0.8.000
Belegde kasmiddelen Zelfbesturen....	" 1.030.000	" 1.030.000
1) Betaalmiddelen in de Landskassen f 40.023.000.		

SURINAAMSCHES BANK.

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Metaal	Circulatie	Dadelijk opsch. schulden		Discont.	Div. rekening 1)
			Gouvern.	Ander.		
2 Mrt. '40	896	1.400	130	738	514	1.325
24 Feb. '40	933	1.190	329	733	517	1.285
17 " '40	898	1.198	357	713	516	1.450
10 " '40	978	1.221	365	715	514	1.238
19 Aug. '39	886	1.176	757	586	552	1.373

1) Sluftp. der activa.

	GE-SLACHTE RUNDEREN (versch) per 100 kg Rotterdam		GE-SLACHTE VARKENS (versch) per 100 kg Rotterdam		DEENSCH BACON middelgew. No. 1 Londen per cwt.			BEVROREN ARG. RUND-VLEESCH Londen per 8 lbs.			CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland)			KOFFIE Loco R'dam/A'dam per 1/2 kg.		SUIKER Witte krist-suiker loco Rotterdam/A'msterdam per 100 kg.		THEE N.-Ind. thee-veiling A'dam Gem. Java- en Sumatrathee per 1/2 kg.		Indexcijfer voedings- en grondstoffen middelen			
	f	%	f	%	f	%	sh.	f	%	sh.	f	%	sh.	cts.	%	cts.	%	cts.	%				
	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.		Not.		
1927	93	98,2	77,50	90,4	65,15	97,8	107/6	2,73	92,2	4/6	41,21	119,4	68/-	46,87 ⁵	95,5	54,10	91,4	19,12 ⁵	119,6	82,75	109,2	102,8	
1928	96,40	101,8	93,12 ⁵	109,2	66,80	100,3	110/5	3,03	102,4	5/-	34,64	100,4	57/3	49,62 ⁵	101,1	63,48	107,3	15,85	99,1	75,25	99,3	102,7	
1929	108	114,0	72,90	85,5	67,81	101,8	112/2	3,12	105,4	5/2	27,70	80,2	45/10	50,75	103,4	59,90	101,2	13	81,3	69,25	91,4	94,5	
1930	88	92,9	48	56,3	57,19	85,9	94/7	2,97	100,3	4/11	21,04	61,0	34/11	32	65,2	38,10	64,4	9,60	60,0	60,75	80,2	72,1	
1931	61	64,4	37,50	44,0	25,46	38,2	58/7	1,70	57,4	3/11	11,77	34,1	27/1	24	48,9	27,10	45,8	8	50,0	42,50	56,1	52,9	
1932	52	54,9	49,50	58,0	30,74	46,2	74/7	1,54	52,0	3/9	9,30	26,9	22/7	21,10	43,0	22,83	38,6	6,32 ⁵	39,6	28,25	37,3	43,1	
1933	61,50	64,9	46,65	54,7	32,94	49,5	88/1	1,42	48,0	3/9 1/2	8,15	23,6	21/10	16,80	34,2	18,40	31,1	4,07 ⁵	25,4	40,75	43,2	36,7	
1934	48,12 ⁵	50,8	51,62 ⁵	60,5	32	48,1	88/5	1,19	40,2	3/3 1/2	8,15	23,6	22/6	14,10	28,7	15,21	25,7	3,85	24,1	34,50	45,5	34,6	
1935	53,42 ⁵	56,4	48,60	57,0	36,37	54,6	93/6	1,48	50,0	3/9 1/2	12,05	34,9	30/4	13,62 ⁵	27,8	16,87 ⁵	28,5	4,02 ⁵	25,2	40,75	52,8	39,3	
1936	71,27 ⁵	75,3	61,85	72,5	42,27	63,5	94/1	1,90	64,2	4/3	17,35	50,3	38/8	16,62 ⁵	33,9	22,37 ⁵	37,8	6,22 ⁵	38,9	53,50	70,6	53,8	
1937	67,55	71,3	63,62 ⁵	74,6	44,17	66,3	99/5	1,95	65,9	4/4 1/2	10,48	30,4	23/8	13,20	26,9	14,91	25,2	5,20	32,5	51	67,3	46,4	
1938	66,35	70,1	62,37 ⁵	73,1	41,79	62,8	100/11	1,89	63,9	4/6 1/4	10,50	30,4	20/1	14,10	28,7	15,73	26,6	7,07 ⁵	42,2	52,50	69,3		
1939																							
Juni 1939	65,47 ⁵	69,1	54,70	64,1	40,23	60,4	91/3	1,84	62,2	4/2	8,86	25,7	20/1	12,75	26,0	14,50	24,5	8,07 ⁵	50,5	51,25	67,7	42,7	
Juli	65,25	68,9	59,17 ⁵	69,4	43,05	64,6	98/-	1,96	66,2	4/5 1/2	8,65	25,1	19/8 1/4	12,50	25,5	14	23,7	8,10	50,7	50	66,0	42,9	
Aug.	65,30	69,0	60,50	70,9	42,73	64,2	98/10	2,01	67,9	4/8	8,58	24,9	19/9 1/4	12,50	25,5	14	23,7	6,70	41,9	49,50	65,3	43,1	
Sept.	71,85	75,9	68,12 ⁵	79,9	37,65	56,5	100/-	1,87	63,2	5/-	14,58	42,2	—	14,87 ⁵	30,3	16,25	27,5	—	—	52,50	69,3	42,7	
Oct.	69,80	73,7	76,62 ⁵	89,8	41,21	61,9	109/-	1,89	63,9	5/-	12,72	36,8	—	16,50	33,6	18	20,4	—	—	54,25	71,6	42,4	
Nov.	68,32 ⁵	72,1	75,25	88,2	42,77	64,2	115/-	1,92	64,9	5/2	12,42	36,0	—	17,37 ⁵	35,4	18,50	31,3	—	—	57	75,2	42,4	
Dec.	70	73,9	73,15	85,7	42,51	63,8	115/-	1,85	62,5	5/-	14,92	43,2	—	17,50	35,7	18,50	31,3	—	—	63,25	83,5		
Jan. 1940	73,57 ⁵	77,7	75	87,9	45,88	68,9	123/-	1,94	65,5	5/2 1/2	14,38	41,7	—	17,10	34,8	18,10	30,6	—	—	61,75	81,5		
Febr.	71,65	75,7	72,87 ⁵	85,4	43,43	65,2	116/5	1,99	67,2	5/4	17,88	51,8	—	17	34,6	18	30,4	—	—	61	80,5		
Maart	72,67 ⁵	76,7	70,20	82,4	40,50	60,8	113/6	1,90	64,2	5/4	19,17	55,5	—	17,37 ⁵	35,4	18	30,4	—	—	60,50	79,9		
2-9 April '40	74,70	78,9	70,50	82,6	38,25	57,4	113/6	1,80	60,8	5/4	17,50	50,7	—	17,50	35,7	18	30,4	—	—	59,75	78,9		
9-16 "	74,70	78,9	70	82,1	37,51	56,3	113/6	1,76	59,5	5/4	18,50	53,6	—	17,50	35,7	18	30,4	—	—	59,75	78,9		
16-23 "	75,30	79,5	71	83,2	37,63	56,5	113/6	1,77	59,8	5/4	18	52,1	—	17,50	35,7	18	30,4	—	—	59,75	78,9		
23-30 "	75,30	77,4	70	82,1	—	—	—	—	—	—	18,25	52,9	—	17,50	35,7	18	30,4	—	—	59,75	78,9		

	GRENHOUT Zweedsch ongesort. 2 1/2 X 7 per standaard ex opslagpl. Londen		VUREN-HOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finl. per standaard van 4.672 M ³ .		KOE-HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pond Veiling te Amsterdam		COPRA Ned.-ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam		GRONDNOTEN Gepelde Coromandel, per tongton- ex ship		LIJNZAAD La Plata loco Rotterdam (per 1000 kg.)		GOLD cash Londen per ounce fine		Indexcijfer agrarische grondstoffen	Algemeen Indexcijfer	Indexcijfer indische uitvoer-producten				
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%							
	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.							
1927	230,28	100,1	19	160,50	105,1	40,43	100,9	32,62 ⁵	106,5	266,03	106,4	21,18/11	185	95,0	51,50	100,1	85/-	105,3	104,3	124,1	
1928	229,90	100,0	19	151,50	99,2	47,58	118,7	31,87 ⁵	104,1	254,10	101,6	21	185,25	95,1	51,45	100,0	85/-	102,0	100,4	94,6	
1929	229,71	99,9	19	146	95,6	32,25	80,5	27,37 ⁵	89,4	230,16	92,0	19	214	109,9	51,40	99,9	85/-	92,7	95,3	84,5	
1930	218,43	95,0	18,1/2	141,50	92,7	25,36	63,3	22,62 ⁵	73,9	175,55	70,2	14,10/4	181,75	93,3	51,40	99,9	85/-	69,6	75,1	60,0	
1931	187,88	81,7	16,14/1	110,75	72,5	18,65	46,5	15,37 ⁵	50,2	136,69	54,7	12,2/11	95,50	49,0	52	101,1	92/5	47,6	54,4	44,7	
1932	136,14	59,2	15,13/4	69	45,2	11,15	27,8	13	42,4	130,52	52,2	15	70	35,9	51,25	90,6	119/-	35,1	43,0	38,4	
1933	136,48	59,3	16,11/2	73,50	48,1	13,26	33,1	9,30	30,4	90,39	36,1	10,19/4	75,50	38,8	51,35	99,8	124/7	31,8	37,2	36,5	
1934	134,02	58,3	17,18/4	76,50	50,1	12,07	30,1	6,30	22,5	71,90	28,7	9,12/3	72,75	37,3	51,50	100,1	137/8	31,8	37,2	36,5	
1935	127,91	55,6	17,13/4	59,50	39,0	12,54	31,3	9,15	29,9	104,26	41,7	14,8/-	67,25	34,5	51,50	100,1	142/2	32,2	36,9	36,8	
1936	139,98	60,9	17,19/10	78,25	51,3	15,40	38,4	11,90	38,9	113,49	45,4	14,11/9	85	43,6	54,60	106,1	140/4	39,0	42,2	40,7	
1937	205,35	89,3	22,17/2	132,25	86,6	23,35	58,2	15,22 ⁵	49,7	127,81	51,1	14,4/8	110,50	56,8	63,20	122,8	140/9	53,4	57,9	55,8	
1938	189,94	82,6	21,7/7	109,50	71,7	15,38	38,4	10,07 ⁵	32,9	92,12	36,8	10,7/3	99	50,9	63,30	123,0	142/6	41,1	48,4	44,5	
1939	181,05	78,7	22	123,25	80,7	17,52	43,7	11,30	36,9	98,29	39,3	11,9/9	94,25	48,4	64,20	124,8	155/1				
Juni 1939	186,26	81,0	21,2/6	126,25	82,7	17	42,4	9,97 ⁵	32,6	106,46	42,6	12,1/7	99,75	51,2	65,55	127,4	148/8 1/2	46,4	48,6	49,9	
Juli	186,71	81,2	21,5/-	132,50	86,8	17,25	43,0	9,02 ⁵	29,5	101,24	40,5	11,10/3	94	48,3	65,30	126,9	148/6	47,5	48,1	50,0	
Aug.	189,28	82,3	21,18/-	132,50	86,8	18	44,9	8,97 ⁵	29,3	104,26	41,7	11,18,9	94,50	48,5	64,50	125,4	151/8	47,2	48,6	49,4	
Sept.	186,24	81,0	25,2/6	—	—	20	49,9	—	—	—	—	—	—	—	62,30	121,1	166/-	46,4	48,3	48,4	
Oct.	189,98	82,6	25,2/6	135	88,4	20	49,9	13	c) 42,4	—	—	—	—	—	63,40	123,2	168/-	—	—	—	
Nov.	186,07	80,9	25,2/6	135	88,4	21	52,4	12,62 ⁵ c)	41,2	—	—	—	—	—	62,05	120,6	168/-	—	—	—	
Dec.	185,73	80,8	25,2/6	—	—	21	52,4	12,25 c)	40,0	109,46	43,8	14,15/10	—	—	62,10	120,7	168/-	—	—	—	
Jan. 1940	187,44	81,5	25,2/6	153,25	100,4	21,50	53,6	12	39,2	111,81	44,7	15,1/3	—	—	62,55	121,6	168/-	—	—	—	
Febr.	187,51	81,5	25,2/6	169,75	111,2	21,50	53,6	12,50	40,8	—	—	—	—	—	62,65	121,8	168/-	—	—	—	
Maart	179,30	78,0	25,2/6	170	111,3	21,50 b)	53,6	12,50	40,8	—	—	—	—	—	59,55	115,7	168/-	—	—	—	
2-9 April '40	169,34	73,6	25,2/6	168,50	110,3	21,50 b)	53,6	12	39,2	—	—	—	—	—	56,55	109,9	168/-	—	—	—	
9-16 "	166,08	72,2	25,2/6	168,50	110,3	21,50 b)	53,6	12	39,2	—	—	—	—	—	56,25	109,3	168/-	—	—	—	
16-23 "	166,58	72,4	25,2/6	168,50	110,3	21,50 b)	53,6	11,50	37,6	—	—	—	—	—	55,95	103,7	168/-	—	—	—	
23-30 "	—	—	—	168,50	110,3	21,50 b)	53,6	11,50	37,6	—	—	—	—	—	55,65	108,2	168/-	—			

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 29 April 1940.

		Activa.		
Binnent. Wis- sels, Prom. enz. in disc.	Hfdbk. f Bijbnk. „ Ag.sch. „	6.803.131,47 675.353,70 2.408.145,46	f	9.886.630,63
Papier o. h. Buitenl.	f	750.000,—		
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel.	„	—	„	750.000,—
Beleeningen	Hfdbk. f incl. vrsch. Bijbnk. „ in rek.-crt. Ag.sch. „ op onderp.)	155.401.344,88) 4.613.625,57 65.655.563,07	f	225.670.533,52
Op Effecten enz.	f	223.866.170,94 ¹⁾		
Op Goederen en Ceel. „	„	1.804.362,58	„	225.670.533,52 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk	„	—	„	—
Munt en muntmateriaal: ²⁾				
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f	1.160.287.271,15		
Zilveren munt, enz.	„	11.675.159,43		
			„	1.171.962.430,58
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	„	44.336.616,86		
Gebouwen en Meub. der Bank	„	4.580.000,—		
Diverse rekeningen ³⁾	„	21.752.218,62		
	f	1.478.938.430,21		

		Passiva.		
Kapitaal	f	20.000.000,—		
Reservefonds	„	7.579.898,11		
Bijzondere reserve	„	10.756.940,37		
Pensioenfonds	„	11.928.280,25		
Bankbiljetten in omloop	„	1.165.708.315,—		
Bankassignatiën in omloop	„	79.899,58		
Rek.-Cour. { Het Rijk f saldo's: { Anderen „		25.400.843,16 228.395.723,64	„	253.796.566,80
Diverse rekeningen	„	9.088.630,10		
	f	1.478.938.430,21		

Beschikbaar metaalsaldo ..... f 604.320.880,09
 Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is ..... 1.510.802.200,—
 Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht ..... —
¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)..... f 60.612.475,—

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden ²⁾ Munt en Muntmat.	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
29 Apr. '40	1.160.287	1.165.708	253.876	604.321	83
22 „ '40	1.180.130	1.125.200	286.731	615.550	84
21 Aug. '39	1.059.581	1.023.467	401.626	590.049	79,9

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
29 Apr. 1940	9.887	—	225.671	750	21.752
22 „ 1940	9.761	615.550	210.633	750	21.415
21 Aug. 1939	21.297	—	214.812	1.575	11.581

¹⁾ Onder de activa. ²⁾ Per 1 April 1940 herwaardeering van den goudvoorraad op basis van een depreciatie-percentage van 18 pCt. ³⁾ De post „Staat d. Nederl.“ (Wet v. 27/5/32 S. No. 221) wordt met ingang van 1 April 1940 niet meer vermeld.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
27 Apr. '40 ²⁾	166.160		206.040	122.980	34.552
20 „ '40 ²⁾	160.830		203.570	119.830	31.470
16 Mrt. '40	132.831	20.457	197.894	109.990	30.134
9 „ '40	132.697	21.246	200.395	109.199	30.105
19 Aug. '39	128.676	19.235	198.914	72.384	39.392

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaal.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
27 April '40 ²⁾	19.990		80.690	76.810	51
20 „ '40 ²⁾	19.890		75.260	82.930	50
16 Mrt. '40	18.413	15.688	45.054	80.475	50
9 „ '40	16.626	15.637	54.845	69.759	50
19 Aug. 1939	9.300	13.890	48.920	51.942	55

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities Disc. and Advances	Securities
17 April 1940	1.157	537.477	42.759	4.947	22.951
10 „ 1940	1.218	539.418	40.819	5.544	22.481
23 Aug. 1939	247.263	508.064	38.353	5.711	24.334

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits Bankers Other Accounts		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
17 April '40	129.444	28.654	114.958	39.736	42.680	23,8
10 „ '40	137.224	22.880	123.915	42.593	41.800	22,0
23 Aug. '39	99.666	22.371	92.132	36.229	39.199	26,0

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Belee-ningen	Renteloos voorschot a. d. Staat
11 Apr. '40	84.614	885	37	14.071	69	3.787	10.000
4 „ '40	84.614	882	40	14.249	71	3.939	10.000
17 Aug. '39	97.266	663	14	9.617	705	3.825	30.577

Data	Bons v. d. schatk. en amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Regk. Courant Staat Zelfst. amort.k. Particulieren		
11 Apr. '40	35.396	3.811	157.250	75	1.108	13.302
4 „ '40	35.396	4.057	157.895	51	1.070	13.176
17 Aug. '39	5.466	3.051	123.135	3.043	2.104	20.538

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud en deviezen	Rentebank-scheine	Andere wis-sels, chèques en schat-kistpapier	Belee-ningen
23 April 1940..	77,2	234,8	11.467,2	19,6
15 „ 1940..	77,4	218,7	11.940,1	24,5
23 Aug. 1939..	77,0	27,2	8.140,0	22,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa	Circu-latie	Regk.-Crf.	Diverse Passiva
23 April 1940	203,6	1.549,8	11.514,9	1.651,7	536,5
15 „ 1940	152,6	1.569,9	11.736,6	1.652,7	794,8
23 Aug. 1939	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	454,8

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data 1940	Goud deviezen	Munt en diversen	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Regk. Crt. Schatkist Partic.	
25/4..	4.611	43	995	69	139	297	5.880	1	182
18/4..	4.598	41	1.003	83	139	298	5.871	1	197
11/4..	4.571	36	1.033	71	139	297	5.858	1	196

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash“ ²⁾	Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certifi-caten ¹⁾		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
27 Mrt. '40	16.055,9	16.047,6	372,3	2,1	—
20 „ '40	16.006,0	15.997,6	361,8	2,0	—

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circu-latie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
27 Mrt. '40	2.475,3	4.899,1	13.801,8	136,1	87,8	—
20 „ '40	2.475,3	4.895,0	13.754,3	136,1	87,8	—

¹⁾ Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de § op 31 Jan. '34 van 100 op 59,06 cents werd gedevalueerd.

²⁾ „Other Cash“ does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

³⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ⁴⁾ Verhouding tot voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
20 Mrt. '40	1	8.606	14.792	10.318	34.195	5.333
13 „ '40	—	8.616	14.821	10.477	34.421	5.343

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of England zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de betreffende valuta.